

§25 tilladelse

Endrup-Idomlund Forstærkning af el-nettet.

9. februar 2023

Indhold

1.	§ 25-tilladelse til Endrup- Idomlund.	4
1.1	Tilladelse	4
1.2	Baggrund for projektet	4
1.3	Beskrivelse af projektet	5
2.	Offentlig høring	7
2.1	Resume af høringssvar	7
2.2	Høringens indflydelse på afgørelsen	7
3.	Vilkår for tilladelsen	8
4.	Begrundelse for afgørelsen	11
4.1	Affald	12
4.1.1	Genanvendeligt affald	12
4.1.2	Affald til kommunal bortskaffelse	12
4.1.3	Affald til deponering	12
4.2	Støj	13
4.2.1	Støj i anlægsfasen	13
4.2.2	Støj i driftsfasen	15
4.3	Jord	16
4.3.1	Anlægsfasen	16
4.3.2	Driftsfasen	16
4.4	Vand	17
4.4.1	Overfladevand	17
4.4.2	Grundvand	17
4.4.3	Håndtering af vand ved højspændingsstationer	19
4.4.4	Boremudder	20
4.5	Klima	23
4.6	Biodiversitet – beskyttet natur, skov, dyr og planter	23
4.6.1	Eng	23
4.6.2	Hede	24
4.6.3	Moser	24
4.6.4	Vandløb	25
4.6.5	Skov	25
4.6.6	Miljøstyrelsens vurdering	26
4.6.7	Fugle	26
4.6.8	Bilag IV arter	27
4.7	Natura 2000 områder	35
4.7.1	Indirekte påvirkninger af fuglebeskyttelsesområder	36
4.7.2	Habitatområde H77 (N88) ”Nørholm Hede, Nørholm Skov og Varde Å”	37
4.7.3	Habitatområde H61 (N68) Skjern Å	40
4.7.4	Fuglebeskyttelsesområde F118 (N68) Skjern Å	43
4.8	Landskab	44
4.9	Kulturarv og arkæologi	44
4.10	Rekreative interesser	45
4.11	Materielle goder	49

4.12	Menneskers sundhed	50
5.	Overvågning	51
6.	Offentliggørelse	52
7.	Klage	53

BILAGSOVERSIGT

Bilag 1	Miljøkonsekvensrapport
Bilag 2	Resume af hørings svar
Bilag 3	Notat om Bæver

1. § 25-tilladelse til Endrup-Idomlund.

1.1 Tilladelse

Miljøstyrelsen meddeler hermed tilladelse efter miljøvurderingslovens¹ §25 til forstærkning af el-nettet på strækningen Endrup-Idomlund samt nedtagning af 150 kV luftledningsanlæg på strækningen Karlsgårde-Idomlund.

Tilladelsen meddeles til Energinet, der er bygherre for projektet. Tilladelsen meddeles på vilkårene, der fremgår af nærværende afgørelses afsnit 3.

Det er en forudsætning for tilladelsen, at Energinet etablerer og driver projektet inden for de fysiske og miljømæssige rammer og forudsætninger, der fremgår af miljøkonsekvensrapporten. Herunder skal de afværgeforanstaltninger, der er indbygget i projektet og anført i rapporten gennemføres, ligesom vilkårene i nærværende tilladelse skal overholdes.

Miljøstyrelsen træffer afgørelse i sagen, jf. § 3, stk. 1, nr. 2, i miljøvurderingsbekendtgørelsen², idet Energinet er bygherre.

Tilladelsen meddeles på baggrund af bygherres offentliggjorte miljøkonsekvensrapport samt eventuelle supplerende oplysninger og resultater af de høringer, der er foretaget.

1.2 Baggrund for projektet

Energinet ønsker at forstærke el-transmissionsnettet, og planlægger derfor at etablere et nyt 400 kV ledningsanlæg mellem Endrup og Idomlund, som erstatning for det eksisterende 150 kV ledningsanlæg mellem Karlsgårde og Idomlund.

Den grønne omstilling betyder generelt, at el-transmissionsnettet skal udbygges, da det er nødvendigt, at kunne transportere mere strøm over længere afstande.

Den nuværende 150 kV forbindelse, der blev bygget i 1970, er i dag belastet maksimalt og kan ikke understøtte den planlagte og forventede udbygning med vedvarende energi i tilstrækkeligt omfang.

Projektet gennemføres med baggrund i aftalen om afskaffelse af PSO-afgiften. Aftalen betyder, at nye 400 kV-forbindelser generelt skal etableres som luftledninger med mulighed for kabel-lægning på udvalgte strækninger samt mulighed for kabellægning af 132-150 kV-nettet i nærheden af det nye 400 kV-luftledningsanlæg.

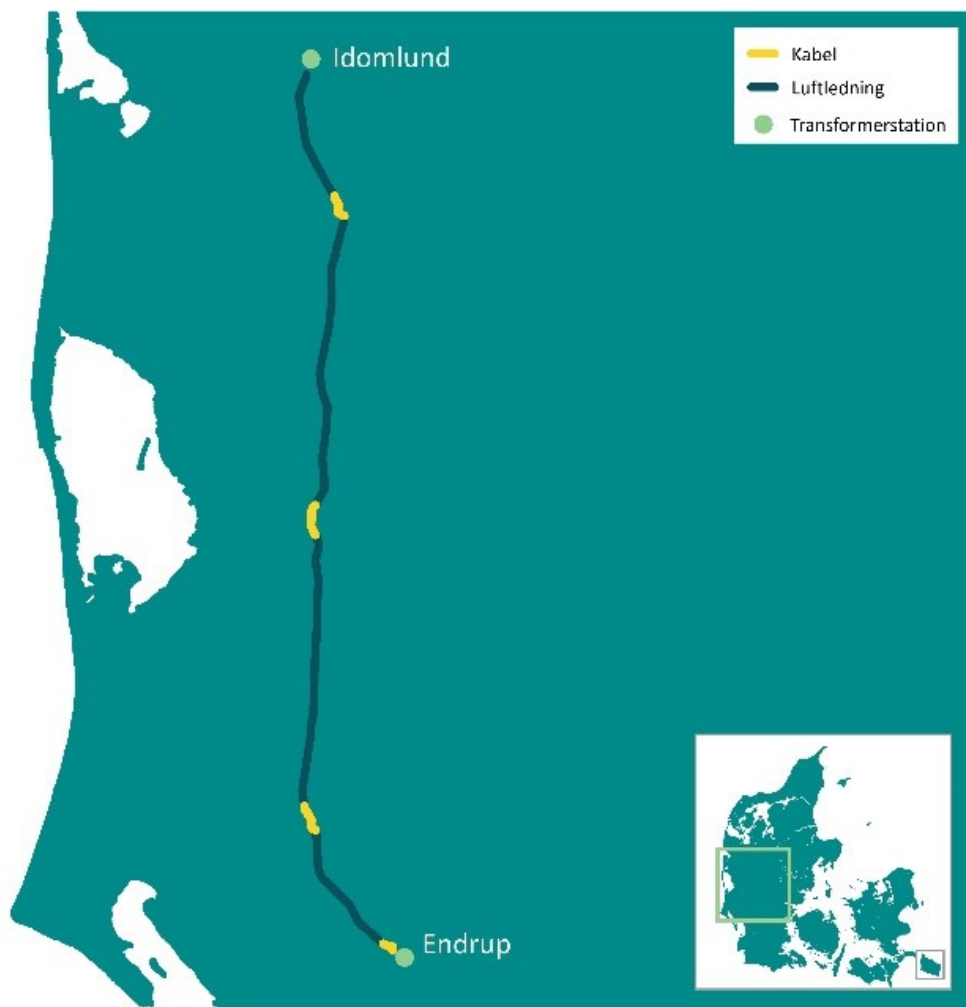
¹ LBK nr. 4 af 03/01/2023 om miljøvurdering af planer og programmer og af konkrete projekter (VVM) (Miljøvurderingsloven).

² BEK nr. 1376 af 21/06/2021 om miljøvurdering af planer og programmer og af konkrete projekter.

1.3 Beskrivelse af projektet

Det ansøgte projekt omfatter etablering af et 400 kV ledningsanlæg med to systemer på strækningen Endrup-Idomlund (ca. 97 km), nedtagning af 150 kV luftledningsanlæg Karlsgårde-Idomlund samt udbygning af stationer som skitseret nedenfor:

- Opsætning af 86 km 400 kV luftledning med 262 master
- Kabellægning (400 kV) af delstrækninger på tilsammen 11 km ud af i alt 97 km
- Kabellægning (150 kV) af strækninger på tilsammen 6,2 km kabel, som forbinder 400 kV med ledningsanlægget med 150 kV højspændingsstationerne ved Endrup, Karlsgårde, Stovstrup, Videbæk og Idomlund
- Etablering af 7 kabelovergange (bindeled mellem luftledning og kabelanlæg)
- Udvidelser og ændringer af 150 kV og 400 kV installationer på de tre højspændingsstationer ved Endrup, Idomlund og Stovstrup
- Ændringer af 150 kV installationer på de to eksisterende højspændingsstationer ved Karlsgårde og Videbæk
- Nedtagning af 80 km 150 kV luftledning med 260 master.
- Kabellægning af 60 kV luftledninger der hvor de krydser, eller er tæt på 400 kV luftledningsanlægget

I starten skal den ene ledning drives som 150 kV og først opgraderes til 400 kV inden for en kortere årrække. Den el-transmission, der sker i den eksisterende 150 kV luftledning mellem Karlsgårde og Idomlund, flyttes over på det nye anlæg, hvorfor den eksisterende 150 kV luftledning med tilhørende master først fjernes, når 400 kV luftledningsanlægget er sat i drift.

400 kV luftledningsanlægget skal tilsluttes eksisterende stationsanlæg i Endrup, Stoustrup og Idomlund, som alle skal udvides med det nye 400 kV anlæg. Herudover skal 150 kV ledningen tilsluttes via kabelanlæg til stationerne i Karlsgårde og Videbæk.

Anlægsarbejde

Anlægsarbejdet for luftledningsanlægget består i at lave mastefundamenter, opstille master og trække ledninger mellem masterne. Kabellægning består i at grave kabelgrave, trække kabler (jordkabler) og tildække kabelgraven. Styret underboring er opgravningsfri metode til kabellægning, hvor der bores under jorden mellem to allerede opgravede punkter, hvorefter kablet føres igennem.

Cirka 11 km af strækningen kabellægges, dels ved åben grav, dels ved styret underboring. Hvor anlæggets luftledninger krydser eksisterende luftledninger på lavere spændingsniveauer, vil delstrækninger på de eksisterende luftledninger også blive kabellagt af hensyn til den nødvendige afstand imellem to spændingsførende anlæg.

I forbindelse med overgangen fra luftledning til jordkabel og modsat, vil der blive etableret kabelovergange med et areal på op til 7.700 m². Der etableres i alt 7 kabelovergange, som indhegnes med et sikkerhedshegn på op til 3 meter. Uden om sikkerhedshegnet udlægges et 10 meter bredt bælte.

Der etableres en midlertidig arbejdsplads ved hver mast, samt ved hver muffegrav, hvor to kabel-ender samles. Herudover etableres der midlertidige arbejdspladser ved både start og slutsted for underboringer.

Anlægsarbejdet langs strækningen vil primært bestå af et "rullende vogntog", som arbejder kontinuerligt langs strækningen og gener fra de forskellige aktiviteter (kørsel til og fra, støbning af fundament, samling af masteskraft, rejsning af mast, montering af ledninger i mast, etc.) vil svinge fra 1-2 dage og op til ca. 20 dage ved en given bolig. Arbejdet ved kabelovergangene vil være af lidt længere varighed, og arbejdet ved stationerne vil vare nogle måneder.

Ved underboring er der tale om mere stationært arbejde ved start- og slutpunkt for underboringen, hvorfor gener ved en given bolig kan forekomme i 2-3 måneder og ved større underboringer i 1/2 til 1 år.

Den samlede anlægsperiode for 400 kV forbindelsen forventes at vare ca. 2 år. Anlægsfasen er planlagt til igangsætning med stationerne i starten af 2023 og anlægsarbejdet med ledninger og kabler startes op i 3. kvartal 2023. Anlægget forventes idriftsat 3. kvartal 2024 for strækningen Endrup-Stovstrup og 3. kvartal 2025 for Stovstrup-Idomlund. Den nuværende belastning af el-nettet er størst på strækningen fra Endrup til Stovstrup. Derfor vil anlægsarbejdet starte på denne strækning.

Trafik i anlægsfasen

For strækningsanlægget består anlægsarbejderne af en række relativt kortvarige aktiviteter. Til projektets arbejdspladser vil levering af tungt materiel, mastedele, kraner, skurvogne m.m. komme til at foregå i korte afgrænsede perioder på ca. 1 uge ad gangen. Der vil maksimalt være tale om 15 transporter om dagen i en periode på ca. 1 uge.

Arbejdspladser ved kabelovergange, højspændingsstationer og ved underboringer benyttes i 6-8 måneder og de fleste transporter til pladserne foregår i starten af anlægsperioden. Transporterne vil foregå i forbindelse med opstilling af arbejdspladser og levering af byggemateriel, samt for underboringer i den periode, hvor selve underboringen udføres, hvilket udgør ca. 3-4 uger. Resten af tiden vil der primært være tale om persontransporter.

Ressourceforbrug

I anlægsfasen skal der bruges aluminium til ledninger og kabler. Der anvendes desuden sand, grus, råjord, bentonit, begrænset mængde vand til underboringer, beton, stål og brændstof til drift af maskiner samt i mindre mængder råstoffer til fremstilling af diverse andre materialer, som medgår i anlægsfasen. Det estimerede ressourceforbrug er af mindre omfang, og udgør ikke en væsentlig påvirkning af råstofressourcen hverken lokalt eller på landsplan.

2. Offentlig høring

2.1 Resume af hørings svar

Hørings svar indkommet i 1. offentlighedsfase (9. april til 9. maj 2018) fremgår af afgrænsningsudtalelsen samt høringsnotatet hertil, der er offentliggjort på Miljøstyrelsens hjemmeside.

Hørings svar indkommet i 2. offentlighedsfasen (30. juni til 15. september 2022) fremgår af vedlagte bilag 2. Herunder fremgår Miljøstyrelsens og Energinets bemærkninger til indkomne hørings svar. Der er kommet 21 hørings svar, hvoraf 12 er fra borgere og lodsejere, et fra en virksomhed, syv fra myndigheder og et fra Energinet.

I hørings svarene indgår en del af de samme emner, som i 1. offentlighedsfase herunder forslag til alternative linjeføringer samt bekymringer for støjgener og magnetfelter. Herudover bliver der også rejst emner som landskabelige forhold og påvirkning af natur. Hørings svarene er besvaret enkeltvis i bilag 2 af såvel bygherre samt Miljøstyrelsen.

2.2 Høringens indflydelse på afgørelsen

De indkomne hørings svar har ikke givet anledning til ændringer i nærværende tilladelse i forhold til det udkast, der har været i høring i perioden 30. juni – 15. september 2022. Der er foretaget mindre præciseringer og redaktionelle tilretninger af tilladelsen efter høringsperiodens udløb. Tilretningerne fremgår af bilag 2.

3. Vilkår for tilladelsen

Energinet skal etablere og drive projektet inden for de fysiske og miljømæssige rammer og forudsætninger, herunder afværgeforanstaltninger, som fremgår af miljøkonsekvensrapporten.

Projektet skal desuden overholde den til enhver tid gældende øvrige lovgivning.

Herudover skal Energinet etablere og drive projektet i overensstemmelse med nedenstående vilkår:

Overfladevand og grundvand

1. Nedsivning af oppumpet grundvand eller tilstrømmende overfladevand må kun ske på landbrugsjord og indrettes og foretages, så der ikke sker overfladisk afstrømning til tilstødende arealer, herunder nærliggende vandområder eller områder beskyttet af naturbeskyttelseslovens § 3. Bygherre skal på forlangende kunne dokumentere, hvor nedsivning er foretaget, samt redegøre for valg af det konkrete sted.
2. Oppumpet grundvand skal nedsives lokalt og til samme grundvandsforekomst.

Information om anlægsarbejdet

3. Bygherre skal senest 14 dage før igangsættelse af anlægsarbejdet orientere beboere og virksomheder, der kan blive berørt heraf. Orienteringen skal ske ved direkte information indenfor 200 meter fra anlægsområdet. Orienteringen skal indeholde oplysninger om anlægsarbejdets opstart og varighed herunder, hvis der foregår arbejde i døgndrift.

Boremudder

4. Senest 1 måned før underboringer igangsættes skal bygherre fremsende oplysninger til Miljøstyrelsen om, hvilke produkter/additiver, der anvendes sammen med en redegørelse for, at brugen af stofferne er i overensstemmelse med de forudsætninger, der danner grundlag for vurderingerne i DHI-rapporterne, Risikovurdering af boremudderprodukter af 16. august 2021 og Supplerende risikovurdering af boremudderprodukter af 22. oktober 2021.

Produktet DRILL-TERGE, der indgår i DHI rapporter må ikke anvendes.

5. Bygherre skal sikre, at boremudder i anlægsfasen ikke kommer i direkte kontakt med beskyttede naturområder herunder vandløb. Start- og slutgruber for boremudder skal anlægges, så der ikke sker overløb til omgivelserne også under regn. Bygherre skal kunne forevise dokumentation herfor til Miljøstyrelsen på forlangende.

Beredskabsplan

6. Bygherre skal udarbejde en beredskabsplan, der indeholder beskrivelser og procedurer for tiltag, der skal iværksættes, for at stoppe og begrænse forureningens udbredelse i de forskellige naturtyper, vandområder og jordbundsforhold ved uheld.
7. Bygherre skal udarbejde en procedure, der sikrer, at tilsynsførende, entreprenører og deres medarbejdere, er bekendt med beredskabsplanen for miljøuheld, herunder underboringer.

Proceduren skal fremsendes til Miljøstyrelsen til orientering forud for påbegyndelse af anlægsarbejdet

8. Ved miljøuheld, der enten direkte eller indirekte påvirker beskyttet natur og arter, samt målsatte vandforekomster, skal Miljøstyrelsen straks orienteres herom. Senest 5 hverdage efter uheldet (med mindre andet aftales) skal bygherre fremsende en redegørelse til Miljøstyrelsen om uheldet. Redegørelsen skal som minimum indeholde følgende oplysninger:
- uheldets art (hvad (produkt/indhold/omfang/mængde), hvordan og hvorfor er uheldet sket)
 - tidslige udstrækning
 - vurdering af påvirkning på miljøet
 - hvad der er foretaget for at begrænse påvirkningen
 - hvad der er gjort for at bringe det påvirkede område tilbage til det oprindelige
 - hvad der er aftalt med miljøvagten
 - hvordan det sikres, at et tilsvarende uheld ikke sker igen.
 - hvordan arbejdet kan fortsættes uden yderligere påvirkning af miljøet.

Flagermus

9. Ved lokaliteter, hvor der topkappes træ under træets hulheder eller fældes et flagermusegnet træ jf. afsnit 11.6.4 i Miljøkonsekvensrapporten, skal der for hvert træ som mister hulheder ske en veteranisering af to øvrige træer. Træerne som veteraniseres skal sikres mod fremtidig fældning. Veteranisering skal foregå i træer, som så vidt muligt ligner de topkappede træer i struktur og størrelse, og der skal skabes det samme antal hulheder og typer af huller/hulheder, som fjernes ved topkapningen/fældning. Træer der skal veteraniseres skal findes i nærområdet, nærmest muligt de topkappede træers placering.

Veteraniseringen skal udføres snarest muligt og senest 1/2 år før topkapningen eller fældningen. Den skal udføres i samarbejde med en flagermusekspert og efter retningslinjer beskrevet i artiklen "Flagermus eksperimentet" fra publikation fra Skjoldungernes land; <https://nationalparks skjoldungernesland.dk/media/296447/210470-min-nationalpark-magasin-03-2021-web.pdf>.

Senest 2 måneder inden topkapning eller fældning af et flagermusegnet træ skal bygherre fremsende dokumentation for udført veteranisering til Miljøstyrelsen.

10. Ved lokaliteterne F2-20, F3-8 og F3-10, hvor der fældes hhv. 1, 2 og 1 træ, som er vurderet egnede som levesteder for flagermus, skal et tilsvarende antal træer, som så vidt muligt ligner de fældede træer i struktur, størrelse og alder dog uden at være eksisterende yngle- og rasteområde, sikres mod fremtidig fældning. Træerne som sikres, skal være placeret så tæt som muligt på træerne som fældes og i en afstand som på de enkelte lokaliteter ikke overstiger de fundne flagermus aktionsradius.

Bygherre skal senest 2 måneder inden fældning af træer, som er vurderet egnede som levesteder for flagermus indsende dokumentation til Miljøstyrelsen for aftaler, der sikrer træer mod fældning. Dokumentation kan fx bestå af skriftlige aftaler med relevante lods ejere.

11. På lokaliteter med flagermus, hvor der fældes højstammede træer, skal der plantes nye træer af hjemmehørende løvtræsarter i tilknytning til lokaliteten. Der skal som minimum plantes samme antal træer som fældes.

Bygherre skal senest 2 måneder efter plantningen af træer indsende dokumentation til Miljøstyrelsen for fældning og plantning af træer.

Spidssnudet frø

12. Energinet skal etablere alle de afværgeforanstaltninger, der fremgår af denne afgørelse afsnit 4.6.8, side 28, Spidssnudet frø, punkt 18-22.

Såfremt Energinet ved feltundersøgelser udført i overensstemmelse med de tekniske anvisninger for overvågning af padder (TA-A17 v.2.) i forbindelse med NOVANA, med de justeringer, der fremgår af notatet, "Vilkår for bilag IV arter –Endrup- Idumlund, juni 2022" (bilag 3.G til miljøkonsekvensrapporten), helt kan udelukke, at disse arter, samt deres yngle- og rasteområder, forefindes på konkrete lokaliteter, fremsendes dokumentation herom til Miljøstyrelsen. På baggrund af den fremsendte dokumentation vil Miljøstyrelsen beslutte om et eller flere afværgetiltag på konkrete lokaliteter kan udgå. Dokumentationen skal fremsendes senest 2 måneder før anlægsarbejdet ønskes i gangsat

Birkemus

13. Energinet skal etablere alle de afværgeforanstaltninger, der fremgår af denne afgørelses afsnit 4.6.8, side 29, birkemus, punkt 23-30.

Såfremt Energinet ved feltundersøgelser udført i overensstemmelse med de tekniske anvisning for overvågning af birkemus (TA-A03 v.2.1) i forbindelse med NOVANA, med de justeringer, der fremgår af notatet, "Vilkår for bilag IV arter –Endrup- Idumlund, juni 2022" (bilag 3.G til miljøkonsekvensrapporten), helt kan udelukke, at disse arter, samt deres yngle- og rasteområder, forefindes på konkrete lokaliteter, fremsendes dokumentation herom til Miljøstyrelsen. På baggrund af den fremsendte dokumentation vil Miljøstyrelsen beslutte om et eller flere afværgetiltag på konkrete lokaliteter kan udgå. Dokumentationen skal fremsendes senest 2 måneder før anlægsarbejdet ønskes i gangsat.

Markfirben

14. Energinet skal etablere alle de afværgeforanstaltninger, der fremgår af denne afgørelses afsnit 4.6.8, side 30, markfirben, punkt 31-37.

Såfremt Energinet ved feltundersøgelser udført i overensstemmelse med de tekniske anvisning for overvågning af markfirben (TA-A16 v.2) i forbindelse med NOVANA, med de justeringer, der fremgår af notatet, "Vilkår for bilag IV arter –Endrup- Idumlund, juni 2022" (bilag 3.G til miljøkonsekvensrapporten), helt kan udelukke, at disse arter, samt deres yngle- og rasteområder, forefindes på konkrete lokaliteter, fremsendes dokumentation herom til Miljøstyrelsen. På baggrund af den fremsendte dokumentation vil Miljøstyrelsen beslutte om et eller flere afværgetiltag på konkrete lokaliteter kan udgå. Dokumentationen skal fremsendes senest 2 måneder før anlægsarbejdet ønskes i gangsat.

Vilkår for markfirben, birkemus og spidssnudet frø på hede-arealer i Præstbjerg Plantage og syd for Karlsgårde

15. Energinet skal etablere alle de afværgeforanstaltninger, der fremgår af denne afgørelse afsnit 4.6.8, side 31, punkt 38-46.

Såfremt Energinet ved feltundersøgelser udført i overensstemmelse med de tekniske anvisning for overvågning af markfirben, birkemus og spidssnudet frø i forbindelse med NOVANA, med de justeringer, der fremgår af notatet, "Vilkår for bilag IV arter –Endrup- Idumlund, juni 2022" (bilag 3.G til miljøkonsekvensrapporten), helt kan udelukke, at disse arter, samt deres yngle- og rasteområder, forefindes på konkrete lokaliteter, fremsendes dokumentation herom til Miljøstyrelsen. På baggrund af den fremsendte dokumentation vil Miljøstyrelsen beslutte om et eller flere afværgetiltag på konkrete lokaliteter

kan udgå. Dokumentationen skal fremsendes senest 2 måneder før anlægsarbejdet ønskes i gangsat.

Tilsyn

16. Energinet skal senest en måned efter etablering af afværgeforanstaltninger i vilkår 12, 13, 14 og 15 fremsende dokumentation for etablering af afværgeforanstaltninger er udført i overensstemmelse med afsnit 4.6.8, Spidssnudet frø, punkt 18-22, birkemus punkt 23-30 og markfirben punkt 31-37 og hede arealer i Præstbjerg Plantage og syd for Karlsgårde punkt 38-46 til Miljøstyrelsen.
17. Energinet skal udarbejde en procedure, der sikrer, at deres tilsynsførende samt entreprenører og personale i marken er bekendt med vilkår 12, 13, 14 og 15 herunder etableringen af afværgeforanstaltninger.

Proceduren skal fremsendes til Miljøstyrelsen til orientering senest 1 måned før gravearbejdet igangsættes.

4. Begrundelse for afgørelsen

Miljøstyrelsen har gennemgået Energinets miljøkonsekvensrapport og fundet, at rapporten opfylder kravene i § 20 i miljøvurderingsloven og at oplysninger i rapporten, som er væsentlige for afgørelsen, er korrekte.

Miljøstyrelsens vurderer, at forstærkningen af el-nettet fra Endrup til Idomlund kan etableres uden uacceptable påvirkninger af mennesker, miljøet, samfundet m.v. og under forudsætning af, at rammerne for projektet som beskrevet i miljøkonsekvensrapporten og vilkårene for tilladelsen jf. afsnit 3 overholdes. Vurderingen er foretaget på baggrund af miljøkonsekvensrapporten, Miljøstyrelsens vurderinger, de beskrevne afværgeforanstaltninger samt de stillede vilkår.

Miljøstyrelsen vurderer, at projektet ikke vil beskadige eller ødelægge yngle- eller rasteområder i det naturlige udbredelsesområde for de dyrearter, der er optaget i habitatdirektivets Bilag IV eller ødelægge de plantearter, som er optaget i habitatdirektivets Bilag IV, litra b i alle livsstadier, når afværgeforanstaltninger beskrevet i miljøkonsekvensrapporten følges og vilkårene i nærværende tilladelse efterkommes. Ligeledes vurderes det på baggrund af miljøkonsekvensrapporten, at projektet ikke vil skade de arter og naturtyper, der er på udpegningsgrundlaget for de omkringliggende Natura 2000-område nr. 88, Nørholm Hede, Nørholm Skov og Varde Å, som omfatter habitatområde H77 af samme navn og Natura 2000-område nr. 68, Skjern Å, som omfatter habitatområde nr. H61 af samme navn jf. habitatbekendtgørelsen³.

Efterfølgende er en emnebaseret begrundelse for tilladelsen og de stillede vilkår i nærværende tilladelse.

³ Udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter. BEK nr. 1595 af 06/12/2018

4.1 Affald

4.1.1 Genanvendeligt affald

Størstedelen af affaldet fra anlægsfasen og nedtagningen af eksisterende 150 kV-anlæg udgøres af genanvendeligt affald fordelt på følgende fraktioner:

- Stål, zinkgalvaniseret stål og armeringsjern
- Råjord i overskud
- Beton fra mastefundamenter
- Aluminium fra faseledere og jordtråde
- Porcelæn fra isolatorer

Ovenstående fraktioner afhændes til godkendt modtager til genanvendelse. Affaldsmængder vil derfor ikke udgøre en belastning på de respektive kommuners affaldshåndtering. Da affaldsmængderne kan håndteres inden for eksisterende, godkendt kapacitet vurderes de genanvendelige affaldsfraktioner fra projektet ikke at udgøre en væsentlig miljøpåvirkning.

4.1.2 Affald til kommunal bortskaffelse

Fra projektet vil der være almindeligt byggepladsaffald fra den daglige drift af byggepladser, skurbyer og lignende, som ikke kan genanvendes, fx madrester, madpapir, klude, træ.

Denne type affald vil blive kildesorteret og håndteret efter gældende regler for affaldshåndtering i de respektive kommuner (Esbjerg, Varde, Ringkøbing-Skjern, Herning og Holstebro). Affaldet indsamles løbende og afleveres til den kommunale affaldsordning. Miljøstyrelsen vurderer, at affaldsmængderne til forbrænding genereret af projektet ikke udgør en væsentlig miljøpåvirkning, da der er tale om beskedne mængder, og da de relevante modtagestationer har bekræftet at affaldsmængderne ligger inden for deres nuværende kapacitet.

4.1.3 Affald til deponering

Det forventes at en række fraktioner skal sendes til specialbehandling eller deponering efter kommunal anvisning. Det kan potentielt dreje sig om følgende fraktioner:

- Fugematerialer med PCB eller klorerede paraffiner
- Beton forurenet med PCB eller klorerede paraffiner
- Betonoverfladebehandling med PAH og/eller asbest
- Beton med asbest
- Zinkforurenet jord
- Jord forurenet med afskallede rester af betonoverfladebehandling
- Forurenet jord som følge af utilsigtet spild

PCB, PAH'er og asbest

Inden fjernelsen af mastefundamenter påbegyndes iværksættes en miljøundersøgelse. Formålet med miljøundersøgelsen er at identificere materiale, der kan indeholde asbest, PCB, PAH'er (tjære), imprægneringsmidler eller klorerede paraffiner. På baggrund af miljøundersøgelserne sikres det, at de korrekte forholdsregler i forbindelse med demonteringen iværksættes.

I henhold til gældende lovgivning, skal forhold vedr. håndtering, kildesortering, klassificering og bortskaffelse til deponering af ovenstående stoffer ske efter anvisning fra den enkelte kommune.

Hvis miljøundersøgelsen påviser, at der er anvendt fugemasse med et indhold af PCB eller klorerede paraffiner, kan en del af PCB'en være sivet ind i betonelementerne. Ofte betyder indsvivningen, at de PCB forurenede dele af betonelementerne skal skæres bort, så den resterende del af betonelementerne fortsat kan genanvendes.

Ved håndtering af forurenede mastefundamenter, vil der blive anvendt værktøj med sug til opsamling af støv direkte i forbindelse med arbejdsprocessen, endvidere vil der blive foretaget yderligere afskærmning m.m.

På baggrund af ovenstående er det Miljøstyrelsens vurdering, at håndteringen af de nævnte stoffer ikke vil give anledning til en væsentlig miljøpåvirkning.

Zinkforurenede jord

Der kan i forbindelse med nedtagningen af den eksisterende 150 kV- og de krydsende 60 kV-forbindelser potentielt identificeres zinkforurenede jord omkring mastefundamenterne. Overfladejorden omkring mastefundamenterne vil blive analyseret for at fastslå forureningsgraden, dette forhold er yderligere uddybet i afsnit 4.3 om jord.

Det forventes at der, ved en worst-case betragtning, hvor overfladejorden omkring alle fundamenter er forurenede med zink, vil være tale om ca. 3,75 tons zinkforurenede jord pr. mast, som i forbindelse med demonteringsarbejderne vil blive afgravet og fragtet til anvist deponeringssted. Såfremt den respektive kommune ikke kan anvise et deponeringssted med den fornødne kapacitet, vil den forurenede jord blive opbevaret i lukkede containere på Energinets egne arealer indtil en godkendt modtagestation med den fornødne kapacitet bliver anvist af kommunen.

På baggrund af ovenstående er det Miljøstyrelsens vurdering, at påvirkningen af affald til deponi ikke er væsentlig, eftersom opbevaring og bortskaffelse foregår efter anvisning fra de berørte kommuner.

Boremudder

I forbindelse med etableringen af 400 kV forbindelsen og omlægningen af 60 kV krydsende forbindelser er det behov for at udføre en række styrede underboringer. Som resultat af disse vil der være en mængde boremudder som skal bortskaffes til almindelig deponering og senere evt. genanvendelse. AFLD som varetager håndteringen af affald for Herning, Varde og Ringkøbing-Skjern kommuner har bekræftet over for Energinet, at mængden af boremudder som skal bortskaffes, ligger indenfor AFLD's almindelige kapacitetsmængder.

Miljøstyrelsen vurderer, at der ved projektet ikke genereres så store affaldsmængder (sammen sætning og fraktioner), at det kan blive problematisk at bortskaffe dem til godkendte modtagere. Miljøstyrelsen vurderer, at kommunernes affaldsregulering og regulativer sikrer, at der ikke vil være væsentlig påvirkning fra det affald projektet genererer. Der stilles derfor ikke vilkår hertil.

4.2 Støj

Projektet vil generere støj i såvel anlægsfasen som i driftsfasen, mens vibrationer kun vil forekomme i anlægsfasen. Støj fra bygge- og anlægsarbejder reguleres i henhold til miljøaktivitetsbekendtgørelsen.

4.2.1 Støj i anlægsfasen

Støjgener fra bygge- og anlægsarbejder er reguleret af miljøaktivitetsbekendtgørelsen, og skal anmeldes til kommunen mindst 14 dage før igangsættelse af arbejdet. Det fremgår af bekendtgørelsen, at kommunen kan meddele vilkår eller udstede forskrifter, som fastlægger krav i forhold til eksempelvis arbejdstid og støjgrænser.

Af de fem berørte kommuner har Esbjerg, Varde, Holstebro og Ringkøbing-Skjern Kommune udarbejdet forskrifter for støj i anlægsfasen. Forskrifterne fastsætter at støjende aktiviteter

som udgangspunkt skal udføres inden for normal arbejdstid mandag til fredag kl. 7-18 (Esbjerg, Varde, Holstebro og Ringkøbing-Skjern) og lørdag kl. 7-14 (Esbjerg og Varde). Herning Kommune har ikke vedtaget støjforskrifter.

Når der ikke er vedtaget kommunale forskrifter, kan kommunalbestyrelsen med hjemmel i miljøaktivitetsbekendtgørelsen stille vilkår, der fastsætter krav i forhold til eksempelvis arbejdstid og støjgrænser.

Energinet har i miljøkonsekvensrapporten taget udgangspunkt i følgende grænseværdier for støj fra anlægsaktiviteter:

Mandag-fredag kl. 07-18: 70 dB(A)

Lørdag kl. 07-14: 70 dB(A)

Øvrige tidsrum: 40 dB(A)

Miljøstyrelsen har ingen bemærkninger til de anførte grænseværdier, da de typisk anvendes af kommunerne ved vurdering af støj fra anlægsarbejde, eftersom der ikke findes vejledende støjgrænser for anlægsarbejde.

Luftledningsanlægget

Luftledningsanlæg består af fundamenter, master, strømførende ledninger og jordledninger. Anlægsarbejdet i forbindelse med etablering af luftledningsanlægget kan opdeles i tre faser: Etablering af fundamenter, montage af master og trækning af luftledninger.

Anlægsarbejdet med at etablere luftledningsanlægget vil kunne medføre støjgener ved omkringliggende naboer. Anlægsarbejdet udføres over en samlet strækning på ca. 97 km (heraf ca. 86 km som luftledning) og omfatter bl.a. etablering af 262 master.

Nedramning af pæle ved fundamenterne til masterne kan give væsentlige støjgener over en kort periode, under 14 boliger vil i dagtimerne i 1-2 dage, i nogle timer kunne opleve væsentlige støjgener fra nedramning af pæle (<75 dB(A)).

Bygherre har oplyst, at rejsning af master og trækning af luftledninger i nogle tilfælde kan blive nødvendig, uden for normal arbejdstid, såfremt udførelsen bliver udfordret af vejrforhold. Arbejdet med rejsning af master, må ikke udføres ved en vindhastighed over 12 m/s. De respektive kommuner skal give tilladelse/dispensation til, at der arbejdes uden for normal arbejdstid. Det vurderes i miljøkonsekvensrapporten, at arbejde uden for normal arbejdstid vil kunne påvirke omkring 300 boliger langs tracéet i 1-2 dage med en støjpåvirkning på < 45 dB(A).

Da anlægsarbejdet langs strækingsanlægget flytter sig kontinuerligt påvirkes nærliggende boliger i kort tid. Planlagt anlægsarbejde uden for normal arbejdstid er vurderet af bygherre, til at kunne påvirke den enkelte bolig 1-2 dage. På den baggrund vurderer Miljøstyrelsen, at støj fra etablering af strækingsanlæg ikke vil medføre væsentlig påvirkning af omkringboende.

Kabelanlæg

Det forventes at ca. 11 km af den nye højspændingsforbindelse skal anlægges som kabelanlæg. Kabellægningen består af et arbejdsområde, der løbende flyttes fremad, og der udføres en række aktiviteter., bl.a. klargøring, etablering af kørevej, udgravning, trækning af kabler og re-etablering.

Arbejdsområdet bevæger sig fremad med en hastighed på ca. en halv km pr. dag pr. kabelgrav (der er fire parallelle kabelgrave i alt). Derfor vil eventuelle påvirkninger af støj ved boliger kun kunne forekomme periodevist i et begrænset tidsrum (2-5 dage).

Den mest støjende aktivitet er opgravning og opfyldning af kabelgraven. Det maksimale lydniveau er ca. 63 dB (A) i en afstand af 50 meter for kabelanlæg, anlagt efter metoden åben grav.

Arbejdet ønskes udført i døgnets lyse timer, såfremt den pågældende kommune tillader det. Det betyder, at der i sommerhalvåret vil udføres arbejde uden for normal arbejdstid (kl. 7-18).

Miljøstyrelsen vurderer, at anlæggelse af kabelanlæg efter metoden åben grav ikke vil være til væsentlig gene, hverken i dagtimerne eller i aften- og nattetimerne, eftersom belastningen af den enkelte bolig er begrænset til 2-5 dage. En vigtig forudsætning er dog, at de borgere der berøres af anlægsarbejdet, orienteres rettidigt og i tilstrækkeligt omfang om anlægsarbejdets opstart og varighed, hvilket fastholdes med vilkår 3.

Underboringer

Ved etablering af kabelanlæg under større veje, jernbaner, vandløb og særlige naturområder anvendes der styret underboring. Korte underboringer udføres i dagtimerne på hverdage, Underboring af hhv. Varde Å og Skjern Å er teknisk set mere omfattende og tager forventeligt op til 3 måneder ved Varde Å og 6-8 måneder ved Skjern Å.

Der kan af anlægstekniske årsager pågå aktiviteter i døgndrift. Det forventes at omfanget af arbejdet i aften- og nattetimerne, kan begrænses til nogle uger ved Varde Å og 2 måneder ved Skjern Å. Arbejdet foregår periodevist og kun 1-2 dage ad gangen.

Miljøstyrelsen vurderer, at støjpåvirkninger i forbindelse med underboringer ikke vil give anledning til væsentlig gene. Dette skyldes at arbejdet i aften- og nattetimerne foregår i en begrænset periode (periodevist og kun 1-2 dage af gangen) og påvirker et begrænset antal boliger (højst 7 boliger). En vigtig forudsætning er dog, at de borgere der berøres af anlægsarbejdet, orienteres rettidigt og i tilstrækkeligt omfang om anlægsarbejdets opstart og varighed, hvilket fastholdes med vilkår 3.

Ændring og udvidelse af højspændingsstationer

Anlægsarbejdet forventes udført inden for normal arbejdstid, og eftersom støjniveauet er under 70 dB (A) vurderer Miljøstyrelsen, at anlægsarbejdet på stationerne ikke giver anledning til væsentlige gener.

Støj fra nedtagning af eksisterende luftledningsanlæg

Arbejdet med nedtagning af eksisterende luftledningsanlæg vil kun foregå på hverdage i dagtimerne (kl.7-18). Samtlige aktiviteter bidrager med støjniveauer under 70 dB(A) ved nærmeste beboelsesejendomme. Miljøstyrelsen vurderer på den baggrund, at nedtagning af luftledningsanlæg ikke vil være til væsentlig gene for de omkringboende.

Miljøstyrelsens vurdering

Samlet vurderer Miljøstyrelsen, at støj fra anlægsfasen samt nedtagning af eksisterende luftledningsanlæg ikke vil medføre væsentlige påvirkninger af omkringboende. En vigtig forudsætning er dog, at de borgere der berøres af anlægsarbejdet, orienteres rettidigt og i tilstrækkeligt omfang om anlægsarbejdets opstart og varighed, hvilket fastholdes med vilkår 3.

4.2.2 Støj i driftsfasen

Der kan forekomme støj fra luftledningen og de tilhørende isolatorer samt fra højspændingsstationerne, når anlægget er færdigetableret.

Støj fra luftledning og kabelovergange

Støjen fra luftledninger kaldes koronastøj og forekommer under særlige vejrforhold. Støjen vil forekomme på samme vis og under samme forhold ved kabelovergangene.

Beregninger viser, at koronastøj fra højspændingsanlægget i korte perioder med fugt eller regn vil kunne overskride Miljøstyrelsens vejledende støjgrænseværdier i natteperioden (40 dB) ved ca. 7 boliger, der ligger under 40 meter fra anlægget. Støjen er beregnet til 43 dB, 10 meter fra anlægget.

Når den nye luftledning idriftsættes nedlukkes den eksisterende 150 kV luftledning. I driftsfasen vil der kun være koronastøj fra den nye luftledning. Luftledningernes nærhed til boliger er begrænset bedst muligt via projektets design, og bygherre har oplyst, at der ikke er mulighed for begrænsning af koronastøj fra hverken ledninger eller kabelovergange.

Det er Miljøstyrelsens vurdering, at da der er tale om en mindre overskridelse af de vejledende støjgrænser i korte perioder, ved få husstande og ved særlige vejrforhold, giver koronastøjen ikke anledning til væsentlige støjgener.

Støj fra stationer

Udvidelsen af højspændingsstationerne beliggende i Endrup, Stovstrup og Idomlund medfører en ændret støjpåvirkning af omgivelserne i driftsfasen.

Støjberegninger viser, at de vejledende grænseværdier for virksomhedsstøj, er overholdt med god margin ved de omkringboende. På baggrund af dette vurderer Miljøstyrelsen, at støj fra stationerne i drift ikke giver anledning til væsentlige gener.

4.3 Jord

Jordforurening og bortskaffelse af forurenede jord i anlægsfasen er behandlet i afsnit 4.1 om affald.

4.3.1 Anlægsfasen

Som følge af kørsel med tunge anlægsmaskiner, kan der på visse jordbundstyper være en risiko for ændring af jordens permeabilitet og hydrologi. Hvor jordbundsforholdene kræver det, bliver der udlagt køreplader for at minimere væsentlige påvirkninger af jordbundens hydrologiske egenskaber.

I forbindelse med anlægsarbejdet er der risiko for miljøuheld med spild af brændstof og olieholdige produkter til omgivelserne. For at minimere risikoen for forurening af jord og grundvand træffes afbødende foranstaltninger bl.a. mobile spildbakker, overløbsalarm, dobbeltvægede brændstoftanke m.m.

Såfremt der forekommer spild, vil de være af begrænset størrelse og vil kunne håndteres ved fjernelse af de jordlag, der er blevet forurenede. Miljøstyrelsen vurderer ud fra dette, kombineret med foranstaltninger for at minimere risikoen, at der ikke er en væsentlig påvirkning af jordbunden i anlægsfasen.

4.3.2 Driftsfasen

I driftsfasen er der risiko for spild af olieholdige produkter fra forskellige enheder på højspændingsstationerne fx kompenseringsspoler. For at undgå spild bliver fundamentet for kompenseringsspoler (reaktorer) etableret med reservoir til opsamling af olie i tilfælde af læk. Endvidere bliver der udarbejdet beredskabsplaner, som skal sikre håndteringen ved spild. Med disse forholdsregler er det Miljøstyrelsens vurdering, at det ikke giver anledning til væsentlig påvirkning af jorden.

I driftsfasen kan der forventes en jordforurening med zink i området helt tæt på stålmasterne, som følge af afvaskning over tid. Undersøgelser viser, at zink kun udvaskes til grundvandet i meget begrænset omfang og i koncentrationer, der ligger under drikkevandskvalitetskravene. Den afvaskede zink koncentrerer sig i jorden tæt på masten. Når masterne er udtjente og skal fjernes (forventeligt efter ca. 80 år), forventes den forurenede jord at skulle fjernes og erstattes af ren jord, hvorefter der ikke længere er en påvirkning i området. Den forurenede jord vil blive bortskaffet i overensstemmelse med gældende lovgivning, og vurderes derfor ikke at udgøre en væsentlig miljøpåvirkning. Det vurderes at gravearbejde i forbindelse med fjernelse af master fra tungmetalforurenede jord, ikke mobiliserer forureningen til overfladevand og grundvand, men alene forbliver i jordmatrixens øverste lag.

Miljøstyrelsen vurderer på baggrund af ovenstående, at projektet ikke giver anledning til en væsentlig påvirkning af jorden.

4.4 Vand

4.4.1 Overfladevand

Krydsning af vandløb

Vandrammedirektivet har til formål at tilvejebringe en god økologisk og kemisk tilstand for grundvand, vandløb, søer og de kystnære farvande i alle EU medlemslandene. Den praktiske gennemførelse af vandrammedirektivet sker i Danmark gennem de statslige vandområdeplaner. Disse er udarbejdet i henhold til Lov om vandplanlægning, som implementerer vandrammedirektivet i Danmark. Miljømålene i vandområdeplanerne omfatter økologisk og kemisk tilstand.

Projektet krydser flere vandløb, hovedparten med luftledninger, fem vandløb krydses ved styret underboring. Underboring ved vandløb etableres minimum 1 meter under den laveste bundkote; det være sig den faktiske eller regulativmæssige fastsatte bundkote for vandløbet. Derved forventes kablet ikke at have en drænende effekt på vandløbet, og der vil dermed ikke være en direkte påvirkning af de krydsede vandløb. Inden igangsætning af anlægsarbejdet indhentes tilladelse til krydsning af vandløbene i henhold til § 47 i vandløbsloven og § 9, stk. 2 i bekendtgørelse om vandløbsregulering og restaurering.

Ved krydsning af vandløb med styret underboring vil der ikke ske fysiske ændringer af vandløbene eller deres opland, som følge af projektet. Miljøstyrelsen vurderer således, at projektet ikke har direkte konsekvenser for opfyldelsen af miljømålene for vandområderne, idet dette ikke vil medføre forringelse af vandløbenes økologiske eller kemiske tilstand eller hindre vandløbenes muligheder for at nå de fastsatte miljømål for smådyr, fisk, planter eller bentiske alger. Idet vandløbene ikke vurderes påvirket, er der heller ikke risiko for, at vandområder nedstrøms for vandløbene vil blive påvirket.

Håndtering af vand i anlægsfasen

Bortpumpet vand fra kabelgrave og udgravning til mastefundamenter ledes til nedsivning på omkringliggende landbrugsarealer efter aftale med lodsejer. Det sikres inden bortledning, at vandet ledes evt. ved slange til et punkt i terrænet, hvor der ikke er risiko for at vandet løber til omkringliggende arealer, herunder nærliggende overfladevandområder eller områder beskyttet af naturbeskyttelseslovens § 3. Projektet medfører ikke udledning af vand til recipient i anlægsfasen.

Der skal søges om tilladelse til nedsivning af vand i henhold til miljøbeskyttelsesloven hos den respektive kommune. Miljøstyrelsen stiller vilkår 1 vedr. afledning af overfladevand på terræn, så det sikres, at der ikke sker udledning fra projektet til recipient, natur m.v. Såfremt der bliver behov for udledning af oppumpet grundvand/overfladevand, er dette en ændring af projektet og er omfattet af bilag 2, pkt. 13 a i Lov om Miljøvurdering, hvis der er tale om en mulig væsentlig skadelig indvirkning på miljøet.

4.4.2 Grundvand

I miljøkonsekvensrapporten er der redegjort for grundvandsforekomster i projektområdet, samt deres nuværende tilstand, målsætning og hvordan grundvandsforekomsterne forventes påvirket.

Anlægsfasen

Under anlæg af mastefundamenter vil der for nogle fundamenter være behov for at tørholde den op til 2,5 meter dybe udgravning, hvori fundamentet skal støbes. Den periode, som udgravningen skal tørholdes er fra 20 op til 40 dage pr. mast. Den mængde vand, der skal fjernes, afhænger af de lokale geologiske forhold, det lokale terrænnære grundvandsspejl og periodens nedbørsmængde. Det forventes at der skal bortledes højtstående grundvand ved 4 ud af 261 master.

På strækninger, hvor 400 kV ledningen lægges i kabelgrav, anlægges fire parallelle kabelgrave til en dybde på ca. 1,5 meter. Kabelgraven forventes at stå åben i ca. 5 dage pr. 1000 meter. Der vil fra alle kabelstrækninger være behov for at bortlede regnvand, der samler sig i kabelgraven, derudover kan der være behov for at bortlede højt stående grundvand.

Bygherre kan ikke nærmere redegøre for eventuelle vandmængder eller for de præcise udledningspunkter i terrænet. Vandmængder vil afhænge af den aktuelle grundvandsstand (vådt år/tørt år og årstid for anlægsarbejdet) og af de konkrete nedbørsforhold på anlægstidspunktet. Det anføres, at der er tale om små vandmængder ved hvert pumpested, at vandet med det samme nedsives lokalt til samme terrænnære magasin, hvorved påvirkning af grundvandsforekomsten vurderes uvæsentlig. Af samme årsag vurderes en eventuel påvirkning af nærliggende våde naturområder at kunne udelukkes, idet den samtidige nedsivning betyder, at en eventuel sænkningstragt er lille og helt lokal og derfor ikke kan påvirke nærliggende våde naturområder.

Vand fra tørholdelse af både mastefundamenter og kabelgrave vil blive bortledt lokalt til terræn på landbrugsarealer efter aftale med lodsejer. Det sikres inden bortledning, at vandet ledes evt. ved slange til et punkt i terrænet, hvor der ikke er risiko for at vandet løber til tilstødende arealer, herunder nærliggende overfladevandområder eller områder beskyttet af naturbeskyttelseslovens § 3.

Med baggrund i den relative korte periode, hvor tørholdelse er nødvendig for hver mast og kabelgravene samt udgravningernes begrænsede dybde, er det begrænsede mængder vand, der skal ledes bort. Det oppumpede vand vurderes ikke at medføre en påvirkning af grundvand eller drikkevand, da det vil nedsive lokalt til samme magasin. Dette fastholdes ved vilkår 2.

Driftsfasen

I driftsfasen sker der løbende en afvaskning af zink fra de galvaniserede master. I løbet af masternes levetid sker en jordforurening helt tæt på masterne (dette er nærmere beskrevet i afsnit 4.3 jord). Det fremgår af miljøkonsekvensrapporten at undersøgelser har vist, at dette ikke giver anledning til grundvandsforurening. Miljøstyrelsen er enig i den vurdering, og det vurderes på den baggrund, at der ikke er risiko for grundvandsforurening fra zink fra masternes galvanisering.

Miljøstyrelsens vurdering

Miljøstyrelsen er enig i betragtningerne i miljøkonsekvensrapporten, og vurderer på den baggrund at projektet ikke vil give anledning til en væsentlig påvirkning i anlægsfasen af hhv. overfladevand og grundvand, hverken kvantitativt eller kvalitativt. Forholdene omkring nedsivning af grundvand og overfladevand fastholdes med vilkår 1 og 2. Afvaskning af zink i driftsfasen, vil ikke give anledning til grundvandsforurening, og medfører derfor ikke en væsentlig påvirkning i driftsfasen.

4.4.3 Håndtering af vand ved højspændingsstationer

Højspændingsstation Endrup

Der pågår pt. en udbygning af det eksisterende afvandingssystem på Station Endrup. Udbygningen indeholder bl.a. udfældningsbassin for okker og etablering af nyt og større forsinkelsesbassin. Esbjerg Kommune har meddelt udledningstilladelse til dette projekt. Denne udbygning er afsluttet, inden ændringerne på stationen i forbindelse med nærværende projekt skal udføres.

Der forventes, at der vil være behov for en mindre midlertidig grundvandssænkning under anlægsarbejdet i forbindelse med nedlægning af dræn og ledningsanlæg på stationen. Der skal bortledes mindre end 100.000 m³ vand. Det bortpumpede grundvand vil blive rensat for okker i det nye okkerbassin og forsinket i det nye regnvandsbassin inden udledning til Øster Omme Bæk. Grundvandet vil blive udledt i overensstemmelse med de stillede vilkår i den eksisterende udledningstilladelse fra Esbjerg Kommune.

I driftsfasen vil alt regnvand fra både det eksisterende og det nye stationsareal ledes til det nye anlæg. De allerede påbegyndte foranstaltninger for afvanding af det samlede stationsareal ved højspændingsstationen har taget højde for dette projekt, Miljøstyrelsen vurderer på den baggrund, at håndteringen af vand på station Endrup ikke giver anledning til væsentlige miljøpåvirkninger og stiller ikke vilkår hertil.

Højspændingsstation Stovstrup

Stationsarealerne ved højspændingsstation Stovstrup består af et område med den eksisterende 150 kV station, samt et nyt 400 kV stationsområde. Afvandingen ændrer ikke på den eksisterende 150 kV station ved Stovstrup som følge af dette projekt, og de to områder afvandes via to adskilte systemer.

I forbindelse med udbygningen af Stovstrup Station er der behov for at omlægge Råddensig Grøft, på en strækning på 140 meter syd for det nye stationsanlæg for at vandløbsregulativets respektafstande kan overholdes. Naturlig afstrømning og afvanding via markdræn til vandløbet fra naboarealer vil kunne finde sted, som før ændringen.

Råddensig Grøft er ikke omfattet af vandområdeplanerne 2015-2021 eller basisanalyserne for vandområdeplanerne 2021-2027. Ringkøbing-Skjern Kommune har oplyst, at grøften ikke har nogen særlig naturværdi og primært tjener som afvandingegrøft for omkringliggende arealer.

Skjern Å, der ligger ca. 3,8 nedstrøms Råddensig Grøft er omfattet af basisanalysen. Den samlede økologiske tilstand for Skjern Å er ifølge basisanalysen god. I basisanalysen for de kommende vandområdeplaner 2021-2027 er det vurderet, at der ikke er risiko for manglende opfyldelse af miljømålene for den økologiske tilstand i 2027.

En flytning af Råddensig Grøft med forsinkelse af vand og en okkerrensning af oppumpet grundvand vurderes ikke at kunne forringe tilstanden i Skjern Å. Denne ligger 3,8 km nedstrøms Råddensig Grøft og sediment udledt til grøften i forbindelse med omlægningen af denne vil være sedimenteret længe inden Skjern Å. Vandkemien i Råddensig Grøft ændres ikke.

I forbindelse med udgravning til fundamenter og etablering af to regnvandsbassiner samt omlægning af Råddensig Grøft kan der være behov for midlertidige grundvandssænkninger. Grundvandet bortledes ved overrisling af tilstødende lokaliteter gennem halmballer for tilbageholdelse af okker. Bortledning af grundvand sker på tilsvarende måde, som for udgravning

til mastefundamenter og kabelgrave. Efter etablering af bassinerne ledes vandet fra den midlertidige grundvandssænkning til bassinerne.

Vand fra de to forsinkelsesbassiner udledes direkte til Råddensig Grøft. Ringkøbing-Skjern Kommune har meddelt tilladelse til udledning og nedsivning af overfladevand, jf. bilag 5 i miljøkonsekvensrapporten.

Miljøstyrelsen er enig i betragtningerne i miljøkonsekvensrapporten, og vurderer på den baggrund at håndtering af vand ved højspændingsstationerne, ikke vil give anledning til en væsentlig påvirkning i anlægsfasen af hhv. overfladevand og grundvand, hverken kvantitativt eller kvalitativt. Forholdene omkring nedsivning af grundvand fastholdes med vilkår 1 og 2.

4.4.4 Boremudder

Etablering af dele af kabelanlægget sker ved styret underboring (HDD), hvor der anvendes bore-mudder for at muliggøre borearbejdet. Boremuddet indeholder forskellige typer af additiver. Additiverne kan potentielt medføre forurening af natur, (flora/fauna), jord, grundvand og overfladevand.

Energinet har sammen med DHI udarbejdet rapporten ”Risikovurdering af bore-mudderprodukter, 16. august 2021” til brug for Baltic Pipe projektet (DHI, aug. 2021). Rapporten gennemgår de produkter og additiver, der anvendes ved underboringer og vurderer deres påvirkning på jord, grundvand og overfladevand. Herudover har DHI på Energinets foranledning udarbejdet rapporten ”Sammendrag af Risikovurderingen af bore-mudderprodukter” oktober 2021 (DHI, okt. 2021), hvor påvirkning på flora og fauna under planlagt anvendelse af bore-mudder og ved blow-out er vurderet.

I miljøkonsekvensrapporten henviser bygherre til ovenstående rapporter, som også i nærværende projekt anvendes som reference og grundlag for vurderinger af projektets potentielle påvirkninger på jord, grundvand, og overfladevand.

Bygherre vurderer, at der ikke er nogen grundlæggende metodemæssige forskelle på de forskellige typer af styrede underboringer. Risikoen for blow-out afhænger primært af de helt lokale forhold og er dermed mindre afhængig af underboringstype/størrelse. Bygherre vurderer, at DHI’s risikovurdering gælder for alle størrelser og længder af HDD-underboringer, da der grundlæggende er tale om samme metode og proces, og da brug af forskellige produkter kun afhænger af den konkrete entreprenørs valg og af de konkrete geologiske forhold på underboringslokaliteten. Variationen i størrelse på de nødvendige arbejdspladser har ikke noget med produkterne at gøre. Det vurderes dermed, at DHI-rapporterne er dækkende for underboringerne i dette projekt.

Miljøstyrelsen lægger til grund, at underboringsmetoden er den samme, og at den forventede mængde af bore-mudder, der skal anvendes i nærværende projekt, ikke forventes at overstige mængderne, som er anvendt i Baltic Pipe-projektet.

For en konkret vurdering af bore-mudders potentielle påvirkning i forbindelse med blow-out på naturområder herunder flora og fauna henvises til tilladelsens afsnit 4.7 om Natura 2000.

Det fremgår af rapporten, at bygherre vil stille krav om, at det anvendte bore-mudder i nærværende projekt udelukkende indeholder additiver, som er vurderet i en rapport udarbejdet af DHI for Energinet til Baltic Pipe projektet, ”Risikovurdering af bore-væsker” (DHI, aug. 2021).

For at sikre, at der ikke anvendes andre produkter, skal bygherre fremsende dokumentation over de anvendte produkter som nævnt i vilkår 4. Såfremt der ønskes anvendt andre stoffer,

betragtes dette som en ændring af projektet, der skal anmeldes i henhold til miljøvurderingslovens bilag 2, pkt. 13a.

Oplag af boremudder

Af miljøkonsekvensrapporten fremgår, at der ved underboringer udgraves et reservoir for det boremudder, der indpumpes under boringen til stabilisering af borehullet. Boremudder kommer – ud over selve underboringen – i kontakt med jorden ved reservoirerne ved start- og slutpunkterne. Bygherre har oplyst, at boremudder ikke siver ud i området omkring reservoiret, men at der vil ske en mætning af jordmatricen i grænsefladen mellem jord og borevæske.

Dybden af den påvirkede jord vil afhænge af den konkrete jordsammensætning, men der er generelt tale om få centimeter – boremudders funktion er netop at fylde borehullet ud og ikke at sive ud i den omgivende jordmatrice. Når underboringen er afsluttet, tømmes hullet for boremudder og hullet fyldes op med den jord, der blev bortgravet ved opstart. Dermed er DHI's vurdering, at de risikovurderede boremudderprodukter hverken påvirker jord eller grundvand negativt, gældende både for borehul til røret, som kablet trækkes igennem og jordhul til opbevaring af boremudder.

Bygherre har oplyst, at det i den almindelige driftssituation til enhver tid sikres, at boremudder ikke tilføres beskyttede områder, herunder vandområder. Med baggrund i en risikoanalyse sikres dette med afværgetiltag på arbejdsarealerne, eksempelvis etablering af jordvold, anvendelse af halmballer eller lignende, alt afhængigt af terrænforhold.

Miljøstyrelsen vurderer på baggrund af ovenstående og DHI rapporter ” Risikovurdering af boremudder produkter” august 2021 og DHI rapporten "Sammendrag af Risikovurderingen af boremudderprodukter" oktober 2021, at aktiviteten med de risikovurderede boremudderprodukter hverken påvirker jord eller grundvand negativt, gældende både for borehul til kablet og reservoirer til opbevaring af boremudder. Miljøstyrelsen gør opmærksom på, at det er de berørte kommuner som meddeler § 19 tilladelse efter Miljøbeskyttelsesloven til oplag af boremudderen. § 19 omhandler ikke beskyttelse af overfladevand. Bygherre skal derfor sikre, at gruberne anlægges, så der ikke kan ske overløb herunder til overfladevand. Miljøstyrelsen stiller vilkår 5 herom, så det sikres, at anvendelse af boremudder ikke påvirker overfladevand ved almindelig anvendelse.

Blow-out

Det er i miljøkonsekvensrapporten oplyst, at under udførelsen af styrede underboringer vil der være en risiko for blow-outs, som medfører tab af boremudder til omgivelserne. Et blow-out er en utilsigtet hændelse, som bygherre søger forhindret og afhjulpet gennem planlægning og overvågning.

Bygherre oplyser, at inden lange (over 200 meter) underboringer igangsættes, vil der blive foretaget geotekniske undersøgelser, som har til formål at tilrettelægge og dimensionere underboringen herunder at placere underboringen i bedst egnede jordlag for at minimere risiko for blow-out. Miljøstyrelsen er enig med bygherre i, at planlægning af underboringen, herunder især de geotekniske undersøgelser, er vigtige elementer for at minimere risikoen for blow-out.

Det fremgår desuden af miljøkonsekvensrapporten, at der vil blive udarbejdet beredskabsplaner, som blandt andet skal sikre, en hurtig ageren ved blow-out, samt at boremudderen søges inddæmnet hurtigst muligt, hvilket fastholdes i vilkår 6. Bygherre skal sikre, at entreprenørerne er bekendt med beredskabsplanen herunder for blow-out og Miljøstyrelsen stiller derfor vilkår 7 om dette.

For at sikre, at der ikke anvendes andre produkter, skal bygherre fremsende dokumentation over de anvendte stoffer som nævnt i vilkår 4. Såfremt der ønskes anvendt andre stoffer, betragtes dette som en ændring af projektet, der skal anmeldes i henhold til miljøvurderingslovens bilag 2, pkt. 13a. 6.4.2

Miljøstyrelsen vurderer, ud fra rapporten "Sammendrag af Risikovurderingen af boremudderprodukter" oktober 2021 (DHI, okt. 2021), at det ikke uden yderligere undersøgelser kan udelukkes, at de to stoffer cocamidopropyl betain og (2-Hydroxyethyl) ethylenediamine trieddikesyre, trinatrium salt, ved et blow-out kan udgøre en risiko for de jordlevende organismer i miljøet lige omkring uheldet. Der er ikke foretaget yderligere undersøgelser for de to stoffer, Miljøstyrelsen stiller derfor, ud fra forsigtighedsprincippet, vilkår om at det produkt DRILL-TERGE, hvor de to stoffer indgår, ikke må anvendes, vilkår 4. Såfremt bygherre alligevel ønsker, at anvende de to stoffer, betragtes dette som en ændring af projektet, der skal anmeldes i henhold til miljøvurderingslovens bilag 2, pkt. 13a.

Miljøuheld

Ved uheld skal det sikres, at påvirkningens omfang mindskes mest muligt. Dette sikres dels ved at uheldet stoppes hurtigst muligt, og at der iværksættes tiltag med det samme, som kan begrænse udbredelsen af uheldet. Dette forudsætter, at entreprenørerne er gjort bekendt med hvilke tiltag, de skal iværksætte ved uheld. Der stilles derfor vilkår 6 om, at bygherre skal udarbejde en beredskabsplan, der som minimum skal indeholde beskrivelser og procedurer for håndtering af miljøfremmede stoffer, spild og blow-out, så forurening herfra begrænses. Beredskabsplanen skal herunder anwise metoder til begrænsning af spredning af forureningen i de forskellige naturtyper, vandområder og jordbundsforhold.

For at sikre beredskabsplanens anvendelse vil Miljøstyrelsen stille vilkår om, at bygherre skal udarbejde en procedure, der sikrer, at alle tilsynsførende, entreprenører og deres medarbejdere, er bekendt med, hvad der skal foretages ved et uheld og hvilke tiltag, der skal sættes i værk. Endvidere skal der udleveres materiale til personen i marken, f.eks. en kort oversigtlig pjece, gribekort eller lignende, der fortæller, hvad der straks skal foretages ved uheld.

Proceduren skal bl.a. indeholde oplysninger om kontakt til den kommunale miljøvagt, i Holstebro Kommune skal Nordvestjyllands Brandvæsen kontaktes via 112, samt at afværgetiltag skal aftales med miljøvagten/kommunes miljøfolk. Dette skal som minimum også fremgå af de udarbejdede pjecer/gribekort eller lignende. Bygherre skal ligeledes sikre, at alle entreprenører og deres medarbejdere løbende bliver holdt orienteret om proceduren (vilkår 7).

Efter et miljøuheld, der indirekte eller direkte kan påvirke beskyttet natur, beskyttede arter eller målsatte vandforekomster, skal bygherre snarest og senest 5 hverdage efter uheldet (vilkår 8) fremsende en redegørelse til Miljøstyrelsen med oplysninger om:

- Uheldets art (hvad (produkt/indhold/omfang/mængder), hvordan og hvorfor er uheldet sket)
- Tidslige udstrækning
- Vurdering af påvirkning på miljøet
- Hvad der er foretaget for at begrænse påvirkningen
- Hvad der er gjort for at bringe det påvirkede område tilbage til det oprindelige
- Hvad der er aftalt med miljøvagten
- Hvordan det sikres, at et tilsvarende uheld ikke sker igen
- Hvordan arbejdet kan fortsættes uden yderligere påvirkning af miljøet.

Det gøres opmærksom på at spild af olieprodukter mv skal indmeldes til den berørte kommune.

4.5 Klima

Periodevise oversvømmelser omkring master er ikke nogen udfordring, eftersom der ikke er nogle strømførende elementer eller andre vandfølsomme anlæg i nærheden af den beregnede vandstand ved en ekstrem regnhændelse. Periodevise oversvømmelser omkring kabelovergange skaber heller ikke nogen væsentlige problemer, da kabelovergange ikke indeholder reaktorer eller tilhørende styring. Miljøkonsekvensrapporten konkluderer på den baggrund, at der ikke er nogen væsentlig påvirkning af anlægget ved ekstreme regnhændelser. Miljøstyrelsen er enig i denne vurdering.

4.6 Biodiversitet – beskyttet natur, skov, dyr og planter

For beskyttede naturområder omfattet af naturbeskyttelseslovens §3 gælder, at der ikke må ske ændringer i tilstanden. Ved enhver påvirkning af beskyttede naturområder skal Energinet ansøge kommunen om dispensation, og kommunen kan i den forbindelse fastsætte vilkår.

De mulige påvirkninger som projektet kan medføre på beskyttet natur, skove, dyr og planter, vil være knyttet til etableringen af kabelgrave, mastefundamenter, arbejdsområder samt kørsel i fugtige naturtyper. I forbindelse med udvidelse af højspændingsstationer vil der ikke forekomme anlægsarbejde i beskyttet natur.

Nedenfor er påvirkningen af de forskellige naturtyper beskrevet:

4.6.1 Eng

En enkelt mast placeres i en §3 beskyttet eng, Bjerremose Kær. Bjerremose Kær omfatter flere eng- og moseområder, der er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3. I den centrale del af den § 3- beskyttede eng findes et område med karakter af et rigkær. Den øvrige del af engområdet har karakter af kultureng.

Masten placeres, hvor naturværdien er mindst, da naturområdet har været omlagt for nyligt. I forbindelse med etablering af fundament og rejsning af masten vil der være behov for etablering af en midlertidig arbejdsplads med en størrelse på 2.500 m² samt køreveje.

I miljøkonsekvensrapporten vurderes det, at påvirkninger af naturtypen rigkær kan afværges ved at tilpasse anlægstidspunktet til at foregå uden for vækstsæsonen, påvirkningen af kulturengen skal afværges ved at anvende køreplader og ved at sikre at samme jordtype er til stede efter arbejdets afslutning, jf. nedenstående afværgetiltag.

Den eksisterende 150 kV ledning har i dag syv master, der er placeret i beskyttede engområder. Ved nedtagning af disse master, vil der skulle etableres arbejdsplads og køreveje.

I miljøkonsekvensrapporten er følgende afværgetiltag beskrevet, det er Miljøstyrelsens vurdering, at med disse afværgetiltag vil der ikke ske en væsentlig påvirkning, og engvegetationen vil indfinde sig igen inden for få år efter arbejdspladsen er fjernet.

Afværgetiltag:

- Kørsel vil ikke ske i vækstsæsonen (april-september) i rigkærsområdet i Bjerremose Kær (delområde 10A).
- Hvor master placeres tæt på § 3 eng (mast 54 og 69) søges arbejdsarealer holdt uden for engene, f.eks. ved at anvende pælefundament i stedet for pladefundament. Hvor dette ikke er muligt, vil arbejdsarealernes størrelse i § 3 områderne blive minimeret mest muligt.
- Efter gravearbejder i § 3 eng anvendes den samme type jord til retablering og der tilføres således ikke muldjord. Terrænet genskabes og der udsås ikke frøblandinger.
- Så vidt muligt undgås kørsel i enge. Ved kørsel i engområder anvendes køreplader, hvis maskinerne kan efterlade blivende kørespor. Der vil ikke være behov for planering under køreplader i beskyttede engarealer.

4.6.2 Hede

Der vil ske en mindre påvirkning af to heder, hvor master forventes placeret inden for 5-10 meter fra hederne. Selvom selve fundamenterne til masterne placeres uden for hederne, kan det ikke undgås, at hederne påvirkes i anlægsfasen. Da hederne ikke rummer væsentlige naturværdier, vurderes det i miljøkonsekvensrapporten, at de kan reetableres til samme naturværdi som i dag.

Den eksisterende 150 kV ledning har i dag 20 master, der er placeret i beskyttede hede-områder. Der vil være behov for etablering af arbejdspladser og køreveje i forbindelse med demonteringen.

Der er to steder, hvor der sker gravearbejde i heder ved etablering af kabelanlæg, Stovstrup Hede og Præstbjerg Plantage.

I Stovstrup Hede vil der ud over nedgravning af to kabler foretages styret underboring af et kabel, for at friholde et område med væsentlige naturværdier. De to kabler nedgraves i et område, hvor den naturmæssige påvirkning af gravearbejderne vurderes mindre, og hedenaturen kan reetablere. Ved underboring er der risiko for blow-out, dette er beskrevet nærmere i afsnit 4.4 Vand.

Rydning af skov og gravearbejde vurderes ikke at skade naturværdier tilknyttet til hede. Det skyldes at skovene har skygget det meste af hedevegetationen væk, og der i dag ikke er væsentlige naturværdier. Gravearbejde på tværs af heden vil betyde en midlertidig påvirkning af § 3 natur.

Miljøstyrelsen vurderer, på baggrund af nedenstående afværgeforanstaltninger for anlægsarbejdet, der er indarbejdet i miljøkonsekvensrapporten, at naturværdien i området kan bevares og/eller gendannes, såfremt arbejdet gennemføres med de indarbejdede afværgeforanstaltninger:

- På den tørre hede i både Præstbjerg Plantage (Område 34A) og ved Stovstrup (Område 42) vil de øverste jordlag (30-40 cm) i kabelgravene skrælles af indledningsvist, opbevares separat og lægges tilbage øverst efter endt arbejde. Herved bevares den frøpulje der findes i disse jordlag. Hvis der registreres birkemus ved Præstbjerg Plantage, se afsnit 4.6 i miljøkonsekvensrapporten, vil vækstlaget (de øverste 10 cm) blive afrømmet og flyttet til erstatningsbiotop. De resterende 20-30 cm, vil blive behandlet som ovenfor.
- Efter gravearbejder i § 3 hede anvendes den samme type jord til reetablering og der tilføres således ikke muldjord. Terrænet genskabes, og der udsås ikke frøblandinger.

4.6.3 Moser

Der er 12 træbevoksede moser, hvor det nødvendigt, at hovedparten af træerne fjernes inden for hele anlægsbæltet, dvs. en bredde på 68 meter.

I driftsfasen gælder for alle områderne, at der vil være en påvirkning som følge af løbende fjernelse af bevoksning. Dette vurderes at være en ubetydelig påvirkning, der forhindrer løbende tilstandsændring af naturområdet, fordi ny tilgroning af moserne ikke fremmer naturværdier for naturtypen mose.

Det er Miljøstyrelsens vurdering, at projektet ikke vil medføre en væsentlig påvirkning af moserne, når der anvendes følgende afværgeforanstaltninger:

- Så vidt muligt vil rydning og træfældning i moser blive undgået. Rydning og træfældning vil derfor kun ske, hvis træerne potentielt kan vokse op til at udgøre en sikkerhedsrisiko for luftledningen.

- Fældning af bevoksning i moser vil ske uden for fuglenes ynglesæson (15. marts til 15. juli) og dermed også uden for den primære vækstsæson, medmindre § 3 dispensationen fra kommunen muliggør dette og indeholder alternative vilkår, som sikrer mod en væsentlig påvirkning af mosenaturen.
- Det materiale som nedskæres i mose, vil efterfølgende blive fjernet fra mosen, medmindre § 3 dispensationen fra kommunen muliggør dette og indeholder alternative vilkår, som sikrer mod en væsentlig påvirkning af mosenaturen.
- Så vidt muligt undgås kørsel i moser. Hvis det ikke er muligt, vil kørsel ske med køretøjer som ikke efterlader blivende kørespor eller ved anvendelse af køreplader. Der vil ikke være behov for planering ved udlæg af køreplader i § 3 beskyttede moseområder.
- I moser med særlig sårbar natur (Mose nord for Sandbæk Plantage (Område 33, mast 196-197), Mose langs Bærkær Bæk (Område 44, mast 228-229) og Hede og mose på Holstebro Øvelsesterræn (Område 37, delområde B og E, mast 246-247) vil der blive anvendt manuel nedskæring af opvækst, medmindre § 3 dispensationen fra kommunen muliggør andet og indeholder alternative vilkår, som sikrer mod en væsentlig påvirkning af mosenaturen.
- Efter gravearbejder i § 3 mose anvendes den samme type jord til reetablering og der tilføres således ikke muldjord. Terrænet genskabes og der udsås ikke frøblandinger.

Syv master på den eksisterende 150 kV luftledning der nedtages er placeret i beskyttede moseområder. I forbindelse med nedtagningen skal der etableres midlertidige arbejdspladser samt køreveje.

Det vurderes i miljøkonsekvensrapporten, at nedtagning af master i beskyttede moser ikke vil medføre en væsentlig påvirkning, da samme jordtype anvendes til reetablering af § 3 arealerne. Terrænet vil blive genskabt og selve fundamentet vil efter en konkret vurdering sammen med den lokale kommune blive efterladt i jorden, såfremt miljøpåvirkningen ved opgravningen og fjernelsen af fundamentet er større end ved at lade det blive i jorden. Miljøstyrelsen er enig i ovennævnte vurderinger.

4.6.4 Vandløb

Hvor vandløb krydses med kabel, sker det ved en underboring, så der ikke sker gravearbejde i de § 3 beskyttede vandløb.

De fem vandløb, der krydses med styret underboring er Varde Å, Skonager Lille Å, Omme Å og Skjern Å i Skjern Ådal samt Damsø Grøft lidt nord for Skjern Å. Ved underboring af vandløbene er der risiko for blow-out, dette er beskrevet i afsnit 4.4 Vand.

Udvidelsen af Højspændingsstation Stovstrup medfører behov for omlægning af et §3 beskyttet vandløb (Råddensig Grøft) over en strækning på 140 meter, hvor vandløbet er omgivet af marker. Ringkøbing-Skjern Kommune har oplyst, at grøften ikke har nogen særlig naturværdi og primært tjener som afvandingsgrøft for omkringliggende arealer. Da grøften er uden naturværdier og påvirkningen fra omlægningen er midlertidig, vurderer Miljøstyrelsen at der er tale om en mindre påvirkning af biodiversiteten. Påvirkningen af vandløbet er beskrevet i afsnit 4.4 Vand, hvor det vurderes, at der ikke er tale om en væsentlig miljøpåvirkning

4.6.5 Skov

Etablering af et højspændingsanlæg i fredskov er i modstrid med skovloven, og kræver dispensation herfra.

I alt 17 områder med fredskov krydses af enten et kabelanlæg eller en luftledning, med behov for fældning af træer. Herudover krydses en fredskov langs en jernbane (kabelanlæg Varde Å) med styret underboring og friholdes dermed for påvirkning. Ved underboring er der risiko for blow-out, dette er beskrevet i afsnit 4.4 Vand.

Hensyn til skov har indgået i fastlæggelsen af linjeføringen, for at undgå/minimere fældning og opdeling af skovområderne. Desuden er der taget hensyn til de ældre dele af skovene, større ældre træer, hule træer og særlige skovarter og særligt værdifuldt skov med karakter af naturtypen egekrat.

I miljøkonsekvensrapporten vurderes samlet set at påvirkningen af skove i forbindelse med projektet er moderat, forudsat at der gennemføres de planlagte afværgeforanstaltninger:

- I Skov ved Station Karlsgårde (Område 6A.A), Skov på Skærbæk Mølle Golfklub (17B) Skov ved Astrup (Område 13A), Skov vest for Videbæk (Område 30) og Sandbæk Plantage (Område 32) vil det i forbindelse med gennemførelse af anlægsarbejdet blive søgt at minimere omfanget af træfældninger, herunder at friholde større og ældre træer. I det omfang det er praktisk muligt og kan aftales med den lokale lodsejer, vil større træer blive topkappet og efterladt som træruiner.

I driftsfasen vil der ske beskæring af den nyopvækst, der sker i de fældende områder, det betyder, at de værdier der oprindeligt var tilstede ikke kan reetableres. Det kan således ikke undgås, at flere mindre skove påvirkes af projektet. Linjeføringen er søgt tilpasset bedst muligt. Det er Miljøstyrelsens vurdering, at der med ovennævnte afværgeforanstaltninger ikke er tale om en væsentlig miljøpåvirkning.

4.6.6 Miljøstyrelsens vurdering

Det er oplyst, at ingen beskyttede naturområde vil blive permanent nedlagt og efter de midlertidige forstyrrelser fra anlægsarbejdet, vurderes det i miljøkonsekvensrapporten, at samtlige lokaliteter med undtagelse af mindre skove kan reetableres og genvinde sit naturindhold.

Miljøstyrelsen vurderer i lighed med miljøkonsekvensrapporten, at der ikke vil ske permanent påvirkning af biodiversiteten som følge af projektet.

4.6.7 Fugle

I dette afsnit beskrives yngle og trækfugle, fugle der også er på udpegningsgrundlaget i fuglebeskyttelsesområder, er beskrevet i afsnit 4.7 Natura 2000.

Ynglefugle

11 lokaliteter er i miljøkonsekvensrapporten vurderet, at kunne være levesteder for sjældnere ynglefugle og er derfor blevet nærmere undersøgt. Resultater af undersøgelserne er beskrevet i miljøkonsekvensrapporten. Der er på den baggrund indarbejdet følgende afværgetiltag i projektet:

- Nedtagning af 150 kV master ved Varde Å, i Skjern Ådal, på heden ved Præstbjerg Plantage, og i heden på det militære øvelsesterræn ved Holstebro, sker uden for fuglenes yngleperiode. Ved Varde Å er det i perioden 1. april til 15. juli og de øvrige steder fra 15. marts til 15. juli.
- Hvis der gennemføres anlægsarbejde med etablering af arbejdspladser på heden ved Stovstrup, hvor natravn yngler, vil det ske uden for yngleperioden 15. maj til 1. august.

Det er miljøstyrelsens vurdering, at der med de indarbejdede afværgetiltag ikke vil ske en væsentlig påvirkning af ynglefugle i området. Der stilles ikke vilkår til arbejdsperioderne, idet det er en forudsætning for projektets gennemførelse.

Trækfugle

Trækfugle kan blive forstyrret som følge af anlægsarbejdet, hvilket vil betyde, at de skal bruge energi på at flytte sig til andre områder. Det er i miljøkonsekvensrapporten vurderet, at der er to væsentlige rastelokaliteter i nærheden af højspændingsanlægget, Karlsgårde Sø og Skjern Ådal.

For Skjern Å er påvirkningen af trækfugle vurderet i afsnit 4.7 om Natura 2000.

Karlsgårde Sø ligger mindst 500 meter fra anlægsarbejdet til den nye 400 kV forbindelse og 100 meter fra arbejdet med nedtagning af eksisterende 150 kV luftledning, etablering af nyt 150 kV kabel og ændring af Højspændingsstation Karlsgårde. Mellem anlægsarbejderne og Karlsgårde Sø findes en rekreativ sti, og området er således allerede præget af menneskelig færdsel. Samtidig vurderes søen at være så stor, at forstyrrelser i den vestlige del af søen mod anlægsarbejdet vil betyde, at rastende fugle kan finde områder længere mod øst i den korte periode (op til et år), hvor anlægsarbejderne står på.

Miljøstyrelsen vurderer på den baggrund, at anlægsarbejdet ikke giver anledning til væsentlige påvirkninger af trækfugle og stiller ikke vilkår hertil.

4.6.8 Bilag IV arter

I og omkring projektområdet findes en række bilag IV arter, hvoraf en del er registreret i området ved feltundersøgelser, som en del af dette projekt eller andre projekter med delvist sammenfaldende projektområder. I miljøkonsekvensrapporten er der redegjort for bilag IV arter, og hvilke der forefindes i projektområdet. Der er gennemført vurdering af påvirkning på følgende: Flagermus, stor vandsalamander, spidssnudet frø, løgfrø, markfirben, grøn kølleguldsmed, birkemus, ulv, odder og bæver.

Af miljøkonsekvensrapporten fremgår det, at der ikke er udført feltundersøgelser i alle områder med gravearbejder (jf. afsnit 11.6 i miljøkonsekvensrapporten). Det er Miljøstyrelsens vurdering, at der på strækningen vil kunne forekomme spidssnudet frø, birkemus og markfirben, idet det ikke kan udelukkes, at der er egnede lokaliteter for disse arter.

På den baggrund ligger Miljøstyrelsen ud fra et forsigtighedsprincip til grund, at der på alle egnede lokaliteter vil kunne forekomme spidssnudet frø, birkemus og markfirben, samt yngle- og rasteområder for disse arter.

Energinet skal derfor foretage alle de afværgeforanstaltninger, der fremgår af punkt 18-46 i dette afsnit.

Såfremt Energinet ved feltundersøgelser udført i overensstemmelse med de tekniske anvisninger for overvågning af padder (TA-A17 v.2.), birkemus (TA-A03 v.2.1) og markfirben (TA-A16 v.2) i forbindelse med NOVANA, med de justeringer, der fremgår af notatet, ”Vilkår for bilag IV arter –Endrup- Idumlund, juni 2022” (bilag 3.G til miljøkonsekvensrapporten), helt kan udelukke, at disse arter, samt deres yngle- og rasteområder, forefindes på konkrete lokaliteter, fremsendes dokumentation herom til Miljøstyrelsen. På baggrund af den fremsendte dokumentation vil Miljøstyrelsen tage stilling til om der er afværgetiltag, som ikke længere er nødvendige for at sikre den økologiske funktionalitet for yngle- og rasteområder for den konkrete bilag IV –art eller for at hindre forsætligt drab på individer. Miljøstyrelsen vil herefter beslutte om et eller flere afværgetiltag på konkrete lokaliteter kan udgå. Dokumentation skal fremsendes senest 2 måneder før anlægsarbejdet ønskes i gangsat.

Det er Miljøstyrelsens vurdering, at det på baggrund af de fastsatte vilkår 12, 13, 14 og 15 kan udelukkes, at gravearbejdet vil kunne påvirke den økologiske funktionalitet for yngle- og rasteområder, eller give anledning til forsætlig drab på individer.

Spidssnudet frø

Inden projektet gennemføres skal egnede yngle- og rasteområder inden for 500 meter fra anlægsarbejde, hvor der graves i jorden, undersøges ved besigtigelse, for deres egnethed som yngle- og rasteområder.

Dette er baseret på, at det ud fra artens ynglevandring, livsrumsdiameter og spredningsafstand vurderes at være meget usandsynligt at finde spidssnudet frø mere end 500 meter fra et levested. Et levested defineres som en sø/vandhul med omkringliggende vedvarende græsarealer, enge eller moseområder.

Anlægsarbejde, hvor der graves i jorden, defineres her som etablering af mastefundamenter, fjernelse af mastefundamenter, nedgravning af kabler og gravegruber til underboring af kabler.

Såfremt forekomsten af padder ikke kan udelukkes, skal der ud fra et forsigtighedsprincip tages udgangspunkt i, at padder forekommer i de egnede yngle- og rasteområder.

Afværgeforanstaltningerne er opdelt efter, hvor gravearbejdet foretages:

Yngleområder

18. Det må ikke foregå anlægsarbejde, hvor der graves i yngleområder (søer og vandhuller) for spidssnudet frø.

Gravearbejder i levesteder for rastende og overvintrende padder

19. Det skal undgås at grave i overvintringssteder for spidssnudet frø, når de er i vinterrast dvs. i perioden 15. oktober til 1. april.

Hvis der alligevel graves i et overvintringssted for padder, skal der etableres egnede erstatningsrastesteder. Erstatningsrastestederne skal anlægges i samarbejde med en paddeekspert. For hvert rastested der gennemgraves skal der senest 1. september, inden padderne går i vinterrast, anlægges mindst et nyt i umiddelbar nærhed af de eksisterende områder. Erstatningsrastestederne skal være af minimum samme størrelse og kvalitet, som de rasteområder, der ødelægges permanent eller midlertidigt, således at det sikres, at den vedvarende økologiske funktionalitet opretholdes.

Såfremt der skal graves i et overvintringssted i perioden fra den 15. oktober til den 1. april, opsættes paddehegn senest 1. september inden padderne vandrer til overvintringsstederne, for at forhindre at spidssnudet frø raster i det konkrete område.

Såfremt der graves i et rasteområde i perioden 1. februar – 15. oktober, skal der opsættes paddehegn og området skal tømmes for padder inden gravearbejdet igangsættes. Dette gøres ved at der nedgraves faldfælder langs hegnet med maksimalt 30 meters mellemrum samt i begge ender af hegnet. Fælderne tømmes løbende i mindst en måned og til der ikke er fanget individer i 3 dage i pkt. 21.

Gravearbejde mellem yngleområdet og levesteder for rastende og overvintrende padder

20. Ved anlægsarbejde, hvor der graves mindre end 300 meter fra et yngleområde for spidssnudet frø skal det som udgangspunkt undgås at grave i området mellem yngle- og rasteområdet fra 1. februar til 1. november.
21. I områder, hvor der alligevel graves mellem yngle- og rasteområder for spidssnudet frø i perioden 1. februar til 1. november, skal der:

A) opstilles paddehegn med tilhørende faldfælder og følgende betingelser skal være opfyldt:

Paddehegnet skal stå stramt og uden huller, hvor padderne kan trænge igennem. Vegetationen skal holdes i en maksimum højde på 20 cm på begge sider af hegnet, så padderne ikke kan benytte vegetationen til at kravle ind i området.

Der skal nedgraves faldfælder langs hegnet med maksimalt 30 meters mellemrum samt i begge ender af hegnet, hvis hegnets langside er over 60 meter. Faldfælderne (fx en spand) skal graves ned, så kanten flugter med underlaget. I spanden skal lægges en håndstor sten som padderne kan kravle op på. Der skal ligeledes stilles en pind i spanden som andre dyr (ikke padderne) kan benytte til at kravle op af. For at undgå prædation på padder i fælderne, skal der lægges et gitter over fælderne, der forhindrer rovdyrs adgang. Fælderne skal tilses to gange dagligt; inden arbejdet påbegyndes om morgenen samt ved arbejdets ophør om eftermiddagen/aften.

B) Alternativt til opsætning af paddehegn skal de åbne udgravninger mellem yngle- og rasteområder, uden for arbejdstiden være forsynet med brædder, således at padder og andre dyr kan kravle op. I de åbne ledningsgrave skal brædder opsættes for hver 20 m.

Inden arbejdet påbegyndes om morgenen, skal åbne udgravninger samt maskiner og materialeoplæg i umiddelbar nærhed af udgravningerne tilses for padder og andre hvirveldyr. Disse indsamles og flyttes uden for området.

22. Padderne flyttes til den for dem relevante side af udgravningen (om foråret flyttes de til ynglevandhullets side og om sensommeren/efteråret flyttes de til rastestedets side).

Birkemus

Med udgangspunkt i beskrivelsen af levestederne for birkemus er der foretaget en vurdering af egnede leversteder langs anlæggelsen af projektet. Vurderingen er foretaget ved en screening på ortofotos, hvor potentielle levesteder for birkemus er lokaliseret, dette er beskrevet yderligere i miljøkonsekvensrapporten (afsnit 11.6.3).

Inden projektet gennemføres skal de potentielle egnede yngle- og rasteområder, ved besigtigelse undersøges for egnethed som yngle- og rasteområde. Såfremt forekomst af birkemus ikke kan udelukkes, kan man ud fra et forsigtighedsprincip tage udgangspunkt i at birkemusen forekommer i de egnede yngle- og rasteområder.

Afværgeforanstaltningerne er opdelt efter, hvor gravearbejdet foretages:

Jordarbejder ved levesteder

23. Ved gravearbejde mindre end 50 meter fra alle birkemusegnede lokaliteter, hvor arten forekommer eller forventes at forekomme, udføres visuel inspektion af udgravningen (mastefundament, ledningsgrav, boregrube mv.) inden arbejdets begyndelse om morgenen, hvis udgravningen gennemføres i artens aktive periode fra 1. maj til 31. oktober. Det skal også sikres, at udgravningen dækkes til, så snart anlægsarbejderne er færdige, samt at eventuelle mus, der falder i ledningsgraven, får mulighed for at kravle op ad brædder, der anbringes med omtrent 40 meters mellemrum. Brædderne skal være 20 cm brede og forsynes med en 5 cm høj kant på midten.

For at begrænse påvirkningen af området reduceres marktrykket yderligere ved udlæg af køremåtter de steder, hvor maskinerne passerer områder, hvor der kan være birkemus.

24. Ved gravearbejder i egnede eller sårbare områder inden for birkemuslokaliteterne (ynge – eller rasteområder), afrømmes muld over selve udgravningen/ledningsgraven et stykke tid inden anlægsarbejdet sættes i gang. Muldafrømning skal ske i perioderne mellem 15. maj og 15. juni eller 1.-30. september. Formålet med afrømning af de øverste 5-10 cm er, at gøre arealet mindre egnet for birkemus og dermed minimere risikoen for, at der er birkemus til stede, når selve gravearbejdet starter. Derudover iværksættes punkt 23.

Gennembrud af hegn eller diger

25. Ved gennembrud af hegn og diger som er levested for birkemus begrænses bredden af gennembruddet i forbindelse med nedgravning af 400 kV kabler fra 48 til 32 m ved at forskyde jordoplægning i længderetningen ved gennembruddet. Ved gennembrud med kabel-lægning af 60 og 150 kV kabler begrænses bredden af gennembruddet tilsvarende fra 28 til 12 meter. Diget og levende hegn genoprettes umiddelbart efter kablet er lagt igennem området. Gennembrud af diger (lokalitet 20 og 21) skal ske uden for birkemusens aktive periode 1. maj til 31. oktober.

Etablering og flytning af mast i levende hegn

26. Hvis en mast skal placeres uhensigtsmæssigt i f.eks. et levende hegn, som er levested for birkemus, flyttes masten i tracéets længderetning ud på landbrugsjord i omdrift, hvor der ikke er andre naturmæssige interesser. Hvis en mast ikke kan flyttes skal procedure for jordarbejder i leveområder anvendes (punkt 23 og 24) og der skal etableres erstatningsra-stesteder i overensstemmelse med punkt 30.
27. Hvis en mast placeres i et levende hegn, som er vurderet at være en potentiel sprednings-korridor og etableringen af masten foregår i birkemusens aktive periode fra 1. maj til 31. oktober, etableres der inden anlægsarbejdets udførelse, en to meter bred vegetationskorri-dor rundt om mastefundamentet på den ene side, således at spredningskorridoren er funktionel ved anlægsarbejdets start. Der sås græs og lave urter i korridoren.

Fundamenter fjernes/fjernes ikke i levested

28. Når fundamenter fjernes i levested, skal der benyttes bæltekøretøjer med lavt marktryk eller der udlægges køreplader.
29. Hvis det vurderes, at opgravning af et mastefundament er skadeligt for birkemusens leve-sted, vurderes det, at fundamentet ikke bør fjernes, men efterlades på lokaliteten.

Etablering af erstatningsarealer

30. Hvis der graves i et yngle- eller rasteområde for birkemus, skal der etableres egnede mid-lerstidige erstatningsarealer. Erstatningsarealerne skal anlægges i samarbejde med en bir-kemusekspert. Erstatningsarealerne skal minimum have en størrelse og funktion, der sva-rer til de arealer, der inddrages midlertidigt, og de skal ligge i funktionel økologisk sam-menhæng med berørte yngle- og rasteområder, og de skal etableres inden anlægsarbejdet gennemføres, således at den vedvarende økologiske funktionalitet kan opretholdt.

Markfirben

Med udgangspunkt i beskrivelsen af levestederne for markfirben er der foretaget en vurdering af egnede levesteder langs projektet. Vurderingen er indledt med en screening på ortofotos, og efterfølgende besigtiget i felten, dette er nærmere beskrevet i miljøkonsekvensrapporten (af-snit 11.6.2). En række lokaliteter er på den baggrund vurderet som lokaliteter, der potentielt kan være levested for markfirben.

Såfremt forekomst af markfirben ikke kan udelukkes, kan man ud fra et forsigtighedsprincip tage udgangspunkt i at markfirben forekommer i de egnede yngle- og rasteområder.

På egnede lokaliteter for markfirben, hvor arten enten forekommer, eller hvor det ikke kan udelukkes, at arten forekommer, skal anvendes følgende afværgetiltag.

31. Anlægsarbejde samt fældning/beskæring af træer skal foregå i den periode, hvor alle markfirben er i dvale, hvilket er fra december til marts.

32. Det skal så vidt muligt undgås at køre i heder, overdrev, grusgrave mm, som er levested for markfirben.
33. Hvis der alligevel køres i områder der er- eller kan være levested for markfirben, skal der benyttes bæltekøretøjer eller udlægges køreplader, som mindsker marktrykket, således at markfirben i dvale ikke påvirkes.
34. Ved anlægsarbejder, hvor der foretages gravearbejde i leveområder for markfirben, etableres indhegning omkring arbejdsområdet i midt maj og indhegningen tømmes for individer i en efterfølgende periode på en måned hvorefter graveaktiviteter kan gennemføres. Indsamling skal ske i overensstemmelse med Forvaltningsplan for markfirben (Ravn, 2015), med de justeringer som fremgår af notatet Vilkår for bilag IV arter –Endrup Idumlund, juni 2022, ved at voksne og unge markfirben indfanges med snare, mens nyklækkede unger kan fanges med hænder eller brede spande. Alternativt kan voksne individer indsamles i spande foret med hø eller anden blødt materiale. Da indsamling kun foregår over en sæson, skal indsamlingen være mere intensiv og et samlede antal indsamlingsdage 8-12 dage, skal opnås på en enkelt sæson for at kompensere for, at der ikke indsamles over 2-3 sæsoner.
35. På de områder umiddelbart nord for 400 kV Station Stovstrup, hvor kablet graves ned mellem hederne, opsættes paddehegn langs kabelgraven inden anlægsarbejdet igangsættes. markfirben flyttes til den modsatte side af graven.
36. Flytning og indsamling af markfirben skal håndteres af en fagkyndig person eller en person, som er oplært i at håndtere dyrene på en forsvarlig måde af en fagkyndig person.
37. Hvis der skal graves i på en lokalitet med markfirben, hvor markfirben skal flyttes fra lokaliteten, skal der inden flytningen af individer være etableret en erstatningsbiotop af samme størrelse og kvalitet, som kan danne levested for den bestand der flyttes. Erstatningsbiotoper etableres ved at fjerne tæt vegetation og skyggende træer på et areal svarende til det område, hvor markfirben flyttes fra. Erstatningsarealet skal ligge i tilknytning til det potentielle leveområde, som der graves i.

Afværgeforanstaltning for markfirben, birkemus og spidssnudet frø på hede arealer i Præstbjerg Plantage og syd for Karlsgårde

38. Hvis markfirben og spidssnudet frø forekommer i arbejdsområdet eller forekomst ikke kan udelukkes, opsættes der paddehegn ca. d. 1. maj omkring arbejdsområdet.
39. Det indhegnede område tilses i 3 perioder i maj og i 3 perioder i august hvor markfirben og andre hvirveldyr indsamles flyttes fra området således at det sikres at området er tomt for markfirben og spidssnudet frø d. 1. september. Indsamling af markfirben skal foretages som beskrevet i punkt 34.
40. Flytningen og indsamling af markfirben og spidssnudet frø skal håndteres af en fagkyndig person eller en person, som er oplært i at håndtere dyrene på en forsvarlig måde af en fagkyndig person.
41. Når paddehegnet nedtages skal der inden for de næste 7-10 dage og inden 1. oktober foretages afgrøning af vegetation og muld i arbejdsområdet. Der afgrønes 5-10 cm for at gøre området uegnet for birkemus. Afgrøningen foregår på dette tidspunkt, hvor der ikke er unger og hvor birkemusen ikke er i dvale, og hvor de derfor opholder sig mindst muligt i jorden.

42. Paddehegnet skal opsættes igen løbende langs arbejdsområdet, 1-2 døgn efter et område har været afrømmet. Derved har birkemusen haft mulighed for at flytte sig fra området.
43. Efter opsætning af paddehegnet skal området afsøges for markfirben og spidssnudet frø i en kortere periode på 2 uger, da der er en lille risiko for at markfirben og bilag IV-padder kan genindvandre under perioden, hvor hegnet er åbent langs kabeltracéet.
44. Inden arbejdet igangsættes, skal der etableres erstatningsbiotop for birkemus og markfirben på tilstødende arealer i forholdet 1:1, dvs. der skal etableres erstatningsarealer med minimum et areal og kvalitet tilsvarende det areal der afrømmes.
45. For markfirben skal erstatningsarealet etableres som beskrevet under punkt 37. For birkemus skal erstatningslokaliteter etableres i overensstemmelse med punkt 30. Det anbefales, at erstatningsområderne for birkemus anlægges i nærhed til de eksisterende områder på en fugtig lokalitet og at det afrømmede øverste jordlag som er afrømmet i projektområdet udlægges på erstatningslokaliteten. For at undgå yderligere kørsel på evt. sårbare områder i områder Præstbjerg Plantage skal transporten af afrømmet muld og vegetation køres ud af området i tracéets længderetning.
46. Hvis besigtigelsen af Præstbjerg Plantage viser at arbejdsområdet er en del af spidssnudet frøes levested, vil der blive etableret erstatningsbiotoper som beskrevet under *"Afværgelse foranstaltninger for gravearbejder i levesteder for rastende og overvintrende spidssnudet frø"*.

Flagermus

Flagermus kan blive påvirket af projektet, hvor der fældes træer, der fungerer som raste- eller ynglelokalitet. Anlæggelsen af 400 kV ledningen krydser læghegn og bevoksninger. Det er nødvendigt, at fælde træer og buske af hensyn til anlægsarbejdet, ligesom de blivende træer og buske ikke må være for høje af hensyn til sikkerheden omkring ledningerne.

I miljøkonsekvensrapporten er beskrevet, hvordan bygherrer har udvalgt 78 lokaliteter til feltbesigtigelse. Resultatet af besigtigelsen var, at der er 24 lokaliteter med potentielle flagermus-træer, der skal tages hensyn til i anlægsfasen. For alle lokaliteter gælder, at ingen af træerne var store nok til at fungere som overvintringssteder for flagermus. Resultatet af feltbesigtigelserne er nærmere beskrevet i miljøkonsekvensrapportens kapitel 11.

Som beskrevet i miljøkonsekvensrapporten for de enkelte potentielle flagermusegnede områder bevares potentielle flagermustræer, heraf undergår enkelte dog topkapning og enkelte fældes. Træer der bevares, kommer til at stå alene eller delvist alene alt efter hvor langt de øvrige træer i arbejdsområdet skal skæres ned. Det vurderes, at selvom træer med potentielle levesteder for flagermus evt. kommer til at blive fritstående, så vil det ikke ændre ved deres egnethed som levested for flagermus, da fritstående træer f.eks. kan have bedre indflyvningsforhold end træer i tæt beplantning og derved være bedre egnede. Fourageringsforholdene ændres ikke, da fourageringsområderne er langt større end det eller de træer, der fældes i levende hegn og mindre bevoksninger.

For potentielle flagermustræer der ikke kan topkappes i tilstrækkelig højde kan disse fældes, mod at der, foretages veteranisering af andre træer. De træer der veteraniseres, er træer, der ikke allerede er egnede for flagermus, men som gøres attraktive som levested for flagermus. Der er lokaliseret træer der er egnet til veteranisering inden for 100 m af de træer, som de skal erstatte. Det er træer af samme størrelse, hvor der vil blive skabt lige så mange huller/hulheder i samme højder over jorden, som der findes i de træer, de helt eller delvist skal erstatte.

Flagermus benytter læhegn til fødesøgning, og som transportveje i landskabet. Anlæg af projektet medfører brud på læhegn, der dog vil vokse til igen. Der er kun tale om mindre brud i enkelte hegn og Miljøstyrelsen vurderer, at partiel fældning af læhegn ikke vil skade funktionen af yngre- og rasteområder for flagermus.

Miljøstyrelsens vurdering

I projektet påvirkes levesteder for flagermus ved at træer topkappes under træets hulheder og disse derved fjernes eller ved at flagermusegnede træer/stubbe fældes. For at afværge for tabet af levesteder fastsættes der afværgeforanstaltninger til sikring af levested for flagermus i området både på kort og på lang sigt.

Træer, herunder hulheder i træer, er i modsætning til fx grotter at betragte som ”dynamiske levesteder”, der kommer og går efterhånden som yngre træer ældes og gamle træer forgår. Hertil kommer, at træer løbende fældes, hvorfor en potentiel tilvækst af gamle træer ofte er forbundet med en vis grad af usikkerhed. Da flagermus over en årerække samtidig kan yngle og raste i forskellige træer, bør man til brug for en langsigtet beskyttelse af flagermusenes levesteder løbende søge, at bevare et antal ældre træer, der viser potentiale for at blive levesteder for flagermus. Det er Miljøstyrelsens opfattelse, at der i forbindelse med udpegningen af yngre- og rasteområder for flagermus i træer, bør anlægges en helhedsorienteret tilgang, som sikrer områdernes vedvarende økologiske funktionalitet og tager højde for disse levesteders dynamiske natur.

Vilkårene 9, 10 og 11 stilles derfor til opretholdelse af den økologiske funktionalitet for flagermus både på kort og på lang sigt. Veteraniseringen af træer i en faktor to skal udføres for at skabe en erstatning for det tabte levetid på kort sigt. Fredningen af træer, som kan udvikle sig til at være flagermusegnet, udføres for at sikre egnede træer, som kan ældes og sikre et levested for flagermus på længere sigt end de ny veteraniserede træer. Endeligt sikres der ved genplantning af træer på lokaliteter med flagermus, at der fortsat vil opstå levesteder for flagermus på lang sigt.

Ved fortolkningen og anvendelsen af direktivets bestemmelser bør der imidlertid også tages hensyn til forsigtighedsprincippet, som fastsat i artikel 191 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde (TEUF), som har til formål at sikre et højere miljøbeskyttelsesniveau gennem forebyggende beslutningstagning i tilfælde af risiko2. Fældning af egnede levesteder, som endnu ikke fungerer som yngre- og rasteområder kan på sigt medføre, at udbuddet af flagermusenes levesteder over tid forringes. Med henblik på at sikre områdets vedvarende økologiske funktionalitet, formulerer Miljøstyrelsen vilkår 10 og 11 som supplement til de i projektet allerede beskrevne afværgeforanstaltninger i Miljøkonsekvensrapporten.

På lokaliteter hvor det flagermusegnede træ kan topkappes over dets hulheder, fastsættes der ikke afværgeforanstaltninger idet levestedet vurderes til at være bevaret.

Det er Miljøstyrelsens vurdering, at med de beskrevne afværgeforanstaltninger og de stillede vilkår vil projektet ikke påvirke yngre-, raste-, overvintrings- eller fourageringsområder for bilag IV-arter af flagermus, hverken under anlægsfasen eller under driftsfasen. Bevarelsen af alle lokaliteters økologiske funktionalitet er sikret ved afværgeforanstaltning samt vilkår 9, 10 og 11.

Odder

Odder kan blive påvirket, hvis der forekommer væsentlige forstyrrelser i nærheden af områder, hvor odderen yngler og hvor arten er særlig følsom over for forstyrrelser. Påvirkning af odder i Natura 2000-områderne er beskrevet i afsnit 4.7 Natura 2000. I dette afsnit beskrives potentiel påvirkning af odder som bilag IV art ved andre vandløb langs projektstrækningen.

Der er i miljøkonsekvensrapporten udpeget fem lokaliteter som potentielt kunne være levesteder, hvor odder kan yngle. De fem lokaliteter blev besigtiget i 2021, og er nærmere beskrevet i miljøkonsekvensrapporten.

For alle fem lokaliteter gælder:

- Arbejdspladserne til masterejsning etableres ikke i et potentielt levested for odder
- Trækning af ledning hen over vandløbet sker over få dage og i dagtimerne og odderen er primært aktiv om natten
- Støj og forstyrrelser vil kun berøre en meget lille del af det samlede potentielle levested og evt. odder-territorie, da hannerne har territorier på typisk 10 km vandløbsstrækning og hunner ca. det halve
- Odderen formodes at være tilvænnet en vis støj bl.a. ved faunapassager under veje og landbrugsdrift på nærtliggende marker
- Odder er i gunstig bevaringsstatus og bestanden er i fremgang
- Forstyrrelsen vil kun ske en enkelt sæson (2-4 måneder), hvorefter levestedets kvalitet vil være som inden anlægsarbejdet blev gennemført, og dermed opretholdes lokaliteternes økologiske funktionalitet.

Ud fra ovenstående vurderer Miljøstyrelsen, at der ikke vil forekomme forstyrrelser på de fem lokaliteter, der vil beskadige eller ødelægge artens yngle- og rasteområder, og det vurderes at lokaliteternes økologiske funktionalitet opretholdes.

Bæver

Det fremgår af notat fra oktober 2022 udarbejdet for bygherre (bilag 3), at der ikke er registreringer af bæver beliggende direkte langs højspændingsforbindelsens tracé. Det kan dog ikke med sikkerhed udelukkes, at arten potentielt kan forekomme i vandløbssystemer som krydses. Ud fra de indrapporterede registreringer af arten, vurderes det ikke sandsynligt, at der ved krydsningspunkter findes ynglende individer af arten.

Holstebro Kommune oplyser, at bæveren siden 2015 har haft etablerede bæverbo/levesteder ved Gryde Å. I 2022 blev der registreret tre bo i forbindelse med vandløbet og arten bruger hele Gryde Å som opvækst- og fourageringsområde. Bæveren er ligeledes aktiv i sideløbene til Gryde Å, herunder Hestbjerg Bæk, Kærgård Bæk og Pilmose Bæk.

Etablering af projektet, både ved kabellægning og luftledning vil medføre forstyrrelser i form af støj og lys fra anlægsarbejderne. Ingen af arbejdspladserne, der etableres i forbindelse med anlægsarbejderne, vil være i direkte berøring med vandløb, vandløbskanter eller beskyttede § 3-arealer langs med vandløbene i Gryde Å-systemet. Bæver er nataktiv, og vurderes dermed ikke at blive væsentligt forstyrret af de potentielle påvirkninger, som projektet kan medføre.

Det vurderes i notatet, at projektet ikke vil påvirke yngle- og rasteområder for Bilag IV-arten bæver, hverken under anlægsfasen eller under driftsfasen.

Ud fra ovenstående vurderer Miljøstyrelsen, at der ikke vil forekomme forstyrrelser, der vil beskadige eller ødelægge artens yngle- og rasteområder, og det vurderes at lokaliteternes økologiske funktionalitet opretholdes.

Stor vandsalamander og løgfrø

Der er i miljøkonsekvensrapporten afsnit 11.6.1 redegjort for at stor vandsalamander og løgfrø ikke findes på lokaliteten. Miljøstyrelsen er enig i betragtningerne i miljøkonsekvensrapporten.

Grøn kølleguldsmed

Af miljøkonsekvensrapporten fremgår det, at potentielle påvirkninger i dette projekt kan begrænses til evt. påvirkninger af vandløb i forbindelse med blow-out ved underboringer. De to vandløbssystemer, der underbores i projektet, er Varde Å i habitatområde H77 og Skjern Å i

habitatområde H61. I begge disse habitatområder er grøn kølleuldsmed på udpegningsgrundlaget og evt. påvirkninger af arten er beskrevet i afsnit 4.7 Natura 2000.

Ulv

Ulv yngler nogle få steder i Jylland. Arten har store territorier, og højspændingsanlægget passerer sandsynligvis igennem territorier syd for Holstebro og øst for Skjern (ulveatlas.dk). Ifølge et studie af DCE udført for Miljøstyrelsen (Sunde, 2020) om ulves sårbarhed i yngletiden fremgår det:

- At ulve undgår kontakt med mennesker ved at vælge opholdssteder med lav menneskelig aktivitet og gode flugt- og dækningsmuligheder, og ved at være mest aktive på de tidspunkter hvor mennesker er mindst aktive
- At ulve kan anlægge ynglehi inden for få hundrede meter fra veje eller bebyggelse, hvis de har erfaret, at den menneskelige aktivitet i det konkrete område er forudsigelig og velafgrænset
- Uden for yngletiden, vil ulve som forstyrres af mennesker typisk forlade det forstyrrede område, uden at udvise nogen synlig grad af uro eller stress eller gå i dækning indtil forstyrrelseskilden har passeret
- Hvis de voksne ulve erfarer, at et ynglehi er blevet for usikkert eller på anden måde uegnet, vil de efterfølgende flytte hvalpene til et nyt hi, ofte flere km borte.
- Selv om flytning af små hvalpe er forbundet med forøget dødelighedsrisiko, især hvis hvalpe flyttes over større afstande er der ikke fundet undersøgelser med øget dødelighed som direkte følge af menneskelige forstyrrelser.

Den nationale ulveovervågning er ikke bekendt med yngleforekomst af ulv inden for det angivne område, og der er derfor ikke risiko for, at projektområdet vil være inden for 500 m af en ulvegrav.

Miljøstyrelsen vurderer på baggrund af ovenstående, at det kan udelukkes at projektet vil beskadige eller ødelægge artens yngle- og rasteområder, og det vurderes at lokaliteternes økologiske funktionalitet opretholdes.

4.7 Natura 2000 områder

Højspændingsforbindelsen krydser to Natura 2000-områder:

- Natura 2000-område nr. 88 Nørholm Hede, Nørholm Skov og Varde Å, der består af habitatområde H77 af samme navn.
- Natura 2000-område nr. 68 Skjern Å, der består af habitatområde H61 og fuglebeskyttelsesområde F118 af samme navn.

Begge Natura 2000-områder krydses ét sted, og begge krydsninger sker med et kabelanlæg, etableret som en styret underboring. Da der sker en fysisk krydsning af Natura 2000-områderne, er der gennemført en konsekvensvurdering for begge områder. For Skjern Å er foretaget vurderinger i forhold til både habitatområdet og fuglebeskyttelsesområdet.

Det nærmeste Natura 2000-område, som ikke fysisk berøres af projektet er nr. 90 Sneum Å og Holsted Å, der består af habitatområde H79 af samme navn. Området ligger ca. 1.000 m øst for højspændingsstationen i Endrup, som er projektets sydligste punkt.

Udpegningsgrundlaget i habitatområdet er 13 vandløbs- og terrestriske naturtyper samt 6 arter fisk og lampretter. Da vandløbet ikke er i forbindelse med projektområdet, og da naturtyper

ikke påvirkes som følge af støj, forstyrrelse og menneskelig færdsel kan en påvirkning af habitatområdet udelukkes.

En påvirkning af øvrige habitatområder, som ligger længere væk, vurderes ligeledes at kunne udelukkes, hvis de ikke er forbundet med projektområdet via vandløb. Natura 2000-områder, der ligger nedstrøms projektområdet vil kun indgå i vurderingen, hvis anlægsprojektet krydser et opstrøms vandløb med underboring og der dermed er risiko for udslip af boremudder.

I miljøkonsekvensrapporten er det vurderet at boremudder ikke medfører påvirkning af habitater eller arter, fordi den øgede sedimenttilførsel, hvis der sker et utilsigtet blow-out, ligger inden for den normale døgnvariation i vandløbene. På den baggrund vurderes det, at der ikke vil være en påvirkning af nedstrøms beliggende Natura 2000-områder herunder habitater og arter.

4.7.1 Indirekte påvirkninger af fuglebeskyttelsesområder

Fuglebeskyttelsesområder kan påvirkes, som følge af risikoen for kollision mellem fugle på udpegningsgrundlaget af Natura 2000-områder og luftledningsanlægget. Det er især trækfugle med lav manøvreedygtighed, der er udsat for denne risiko.

Seks fuglebeskyttelsesområder er nærmere beskrevet i miljøkonsekvensrapporten, idet de ligger inden for en afstand, hvor arter fra området med en vis frekvens kan passere den nye luftledning. Der vil derfor være potentiel risiko for kollision med ledningerne. Påvirkningen af fuglene på udpegningsgrundlaget for de seks områder er gennemgået i miljøkonsekvensrapporten, hvor det er vurderet at projektets påvirkning på gæs og svaner skal undersøges nærmere. På den baggrund er der gennemført feltundersøgelser for gæs og svaner, hvor der er fokuseret på Skjern Å og Karlsgårde Sø, der er vurderet som de to eneste potentielt væsentlige overnatningssteder for gæs og svaner tæt på højspændingsanlægget.

Gæs

Feltundersøgelserne viste at gæs som er observeret på fourageringstræk ind i landet, flyver over området omkring det nye højspændingsanlæg i ”stor højde” som er skønnet til at være over 50 meters højde. Dette er over luftledningerne, hvor jordtrådene er placeret i en højde på 36,5-33,5 meter for de to mest anvendte mastetyper. De strømførende ledninger sidder i 25,5-22,5 meters højde ved masterne og typisk ca. 16 m. over terræn ved det laveste punkt, midt mellem to master.

Ovenstående vurderinger gælder først og fremmest de gæs, der kommer fra fuglebeskyttelsesområderne langs Vestkysten, og som passerer højspændingsforbindelsen på vej mod fourageringsområder mod øst.

Lokale gæs, der trækker over korte afstande, fx mellem to nærtliggende områder, flyver oftest under 30 meter og dermed under eller i højde med højspændingsledningerne. Ledningerne er monteret i triplex, dvs. tre ledere samlet, hvilket gør dem meget mere synlige end jordtrådene og derfor er kollisionsrisikoen lille. Der vil i gennemsnit fouragere få fugle under ledningerne, og få fugle vil passere ledningerne, når de letter eller lander. Da det lokale træk samtidig foregår i lav højde, vurderes det, at der er en meget lav risiko for kollisioner med ledningerne for fugle, der letter eller lander i området. Antallet af kollisioner for lokalt fouragerende fugle vurderes dermed ikke at kunne medføre risiko for negative bestandsændringer for gæssene i fuglebeskyttelsesområderne langs med Vestkysten. (F57 Vadehavet, F43 Ringkøbing Fjord, F41 Stadil Fjord og Vest Stadil Fjord og F38 Nissum Fjord).

I forbindelse med projektets gennemførelse nedtages den eksisterende 150 kV luftledning på størstedelen af strækningen, hvilket vil medføre færre kollisioner.

Svaner

Især ved Karlsgårde Sø, men også ved Skjern Å, er der fundet betydelige forekomster af overnattende svaner.

Ved Karlsgårde Sø er der stor forekomst af pibesvane og sangsvane. Ved Skjern Å er der forekomst af sangsvane, men kun i begrænset omfang af pibesvane. Sangsvane er på udpegningsgrundlaget for Skjern Å, og en nærmere redegørelse af denne arts risiko for kollision omkring Skjern Å findes derfor i afsnit 4.7.3.

Ved Karlsgårde Sø, gennemføres 400 kV projektet som et kabelanlæg, ligesom en eksisterende 150 kV luftledning tages ned. Risikoen for, at svaner kolliderer med luftledninger i dette område, vil derfor reelt være mindre, når det nye projekt er gennemført, end den er i dag.

Ved Skjern Ådal, gennemføres 400 kV projektet som et kabelanlæg, ligesom en eksisterende 150 kV luftledning tages ned. Risikoen for at svaner kolliderer med luftledninger vil derfor være mindre, når projektet er gennemført, end den er i dag. Det vurderes at de fleste svaner vil flyve over ådalen ved den kabellagte strækning. Det vurderes samlet set at det er meget få individer, der vil passere luftledningen i højde med jordtråden.

På baggrund af ovenstående vurderes antallet af svaner, som kolliderer med luftledningen at være så lavt, at projektets gennemførelse ikke vil medføre en negativ påvirkning af bestande af arterne eller deres bevaringsmålsætninger i de kystnære fuglebeskyttelsesområder F57 Vadehavet, F43 Ringkøbing Fjord, F41 Stadil Fjord og Vest Stadil Fjord og F38 Nissum Fjord.

Miljøstyrelsens vurdering

Miljøstyrelsens er enig i betragtningerne og vurderingerne i miljøkonsekvensrapporten, og vurderer på den baggrund, at projektet ikke vil medføre en negativ påvirkning af gåse- og svanebestandene i de kystnære fuglebeskyttelsesområder F57 Vadehavet, F43 Ringkøbing Fjord, F41 Stadil Fjord og Vest Stadil Fjord og F38 Nissum Fjord. Projektet vurderes derfor ikke at medføre en væsentlig påvirkning på de udpegede fuglebeskyttelsesområder.

4.7.2 Habitatområde H77 (N88) ”Nørholm Hede, Nørholm Skov og Varde Å”

Habitatområde H77 Nørholm Hede, Nørholm Skov og Varde Å øst for Varde omfatter bl.a. Varde Å og Karlsgårde Sø. På tværs af Varde Å, og dermed habitatområdet, skal der etableres et 400 kV kabelanlæg anlagt ved underboring og den eksisterende 150 kV luftforbindelse skal fjernes. Derudover er der ombygning af Karlsgårde Højspændingsstation, der ligger umiddelbart vest for den del af habitatområdet, der omfatter Karlsgårde Sø.

Udpegningsgrundlaget for habitatområdet fremgår af byherres miljøkonsekvensrapport. På baggrund af en væsentlighedsvurdering fremgår det af rapporten, at der kan udelukkes en væsentlig påvirkning af udpegningsgrundlaget undtagen for habitattypen vandløb (3260) samt alle otte arter på udpegningsgrundlaget, der i større eller mindre grad er tilknyttet vandløbet. Miljøstyrelsen er enig i disse betragtninger og vurderinger, og behandler i det følgende kun de nævnte udpegninger, der potentielt kan blive påvirket.

Potentielle påvirkninger

Potentielle påvirkninger fra projektet på habitattyper og arter på udpegningsgrundlagene for Natura 2000-område N88 er udelukkende identificeret ved utilsigtet blow-out i forbindelse med underboring samt nedtagning af 150 kV luftledningen.

Vandløb

Varde Å er udpeget som naturtypen vandløb. Varde Å er i basisanalysen for vandplanerne 2021-2027 vurderet til at have samlet god økologisk tilstand.

Laks

Der er opgang af laks samt gydning af laks i Varde Å-systemet. Laksene er afhængige af gruset eller stenet bund i hurtigt strømmende vandløb til sin gydning.

Hav- og flodlampret

Hav- og flodlampret gyder på vandløbstrækninger med god strøm, og hvor vandløbsbunden består af sten og grus. Gydebankerne kan derfor sammenlignes med gydebankerne for laks. Når larverne klækkes, vandrer de mod områder med blød bund, hvor de ernærer sig af fint organisk materiale, alger og mikroorganismer.

Bæklampret

Bæklampret gyder i vandløb på vandløbsbunden, hvor der er sand og grus og frisk strøm. Bæklampretten lever i sine unge år nedgravet i mudret eller sandet bund og filtrerer kiselalger og andre småting fra vandet. Når den skal gyde trækker den op i vandløbene og gyder på gydestryg med stenet eller gruset underlag. Lampretterne har omtrent samme krav til gydestryg som laks.

Snæbel

Snæbel trækker op i vandløbene for at gyde i løbet af efteråret. Snæblen er den eneste fiskeart på udpegningsgrundlaget, der ikke benytter sig af gydebanker til sine æg, idet snæblens æg gydes direkte i vandsøjlen og driver med vandstrømmen. Æggene spredes og klæber sig gradvist til planter, sten og grus frem til klækning

Flodperlemusling

Foldperlemuslingen lever på banker i vandløbet, hvor vandhastigheden er tilstrækkelig til at undgå at vandløbets naturlige transport af fine partikler sedimenterer i dem.

Grøn Kølleguldsmed

Grøn Kølleguldsmeds æg og larver lever i vandløbene på steder, hvor der er sandet og stenet bund samt frisk strøm. Grøn Kølleguldsmed kan potentielt forekomme i det område, hvor projektet krydser Varde Å.

Odder

Odderen lever i tilknytning til vandområder, både fersk- og brakvand. Odderen foretrækker ofte uforstyrrede områder med tæt vegetation til skjulesteder. Odderen lever især af fisk, den er udpræget nataktiv og skjuler sig om dagen i bevoksning eller huler langs bredden af dens levested. Der er ved overvågninger i området fundet ekskrementer fra odder, der forventes at være almindeligt forekommende i hele habitatområdet.

Blow-out

Af miljøkonsekvensrapporten fremgår det, at underboringen af Varde Å har de bedste geologiske forudsætninger og er planlagt således, at risikoen for blow-out må betragtes som værende reduceret mest muligt. Hvis der alligevel sker blow-out af boremudder i Varde Å eller Skonager Lilleå, kan udslippet potentielt påvirke vandløbet.

Til sikring af at benyttede boremudderprodukter herunder additiver ikke har negativ påvirkning af arter eller natur henvises til 4.4 Vand.

Den følgende vurdering af påvirkningen ved et evt. blow-out gælder både for Varde Å og Skonager Lilleå, da det er de samme områder i Varde Å, der vil blive påvirket. Ved meget lav vandføring i Skonager Lilleå vil boremudder fra et eventuelt blow-out blive fjernet mekanisk jf. afsnit 4.4 Vand, i det omfang boremudderet ikke går i suspension og føres med strømmen. Suspenderet boremudder, der føres med strømmen i Skonager Lilleå, vil blive ført videre ud i Varde Å.

Boremudderet består af lermineraller, der er så finkornet, at det opslemmes i strømmende vand med det samme. Lerminerallerne fælder ud i områder med næsten stillestående vand. Energinet har oplyst, at det erfaringsmæssigt har vist sig, at ved et blow-out til et større vandløb, vil alt boremudderet i løbet af kort tid, (1-2 timer) transporteres med strømmen til det sedimenterer og integreres i bundsubstratet på steder, hvor strømhastigheden er meget lav. Alle rede efter kort tid viser erfaringen, at der kun er få synlige spor af blow-outet i vandløbet på blow-out-lokaliteten

Af miljøkonsekvensrapporten fremgår det, at de tilførte stofmængder fra en eventuel blow-out i Varde Å systemet vurderes at være inden for den daglige variation i sedimenttransport i systemet, hvor brinksammenstyrtninger og lignende sedimentpulser, også er naturligt forekommende fænomener.

Velfungerende gydebanker i vandløb ligger, hvor vandhastigheden er tilstrækkelig til at undgå at vandløbets naturlige transport af fine partikler sedimenterer i den. Rapporten konkluderer, at det kan udelukkes, at de fine partikler fra et blow-out vil kunne ødelægge eller skade eksisterende brugbare gydebanker i vandløbene.

Det vurderes i miljøkonsekvensrapporten, at der samlet set ikke vil ske skade på fiskene på udpegningsgrundlaget i H77, og deres bevaringsstatus vil ikke forringes.

Den immobile art flodperlemuslingen lever på banker i vandløbet, hvor vandhastigheden er tilstrækkelig til at undgå at vandløbets naturlige transport af fine partikler sedimenterer i dem. Det er derfor ikke sandsynligt, at de fine partikler fra blow-out vil skade bestanden af flodperlemuslinger i Varde Å og arten bevaringsstatus vil derfor ikke blive forringet.

Grøn kølleguldsmeds æg og larver lever i vandløbene på steder, hvor der er sandet og stenet bund og frisk strøm. Da sedimentationen med fine partikler som følge af blow-out ikke finder sted i de habitattyper, vurderes en midlertidig øget sedimenttransport ikke at kunne påvirke grøn kølleguldsmeds æg og larver negativt.

Odderen er overvejende nataktiv og vil ikke blive påvirket af et blow-out i løbet af dagen. Boremudderet vil være fjernet eller skyllet bort inden odderen vil skulle ud at jage. Området hvor 400 kV anlægget underbores Varde Å ligger i et område med dyrkede marker og granplantage og kun et mindre område med §3 eng, og er ikke typisk yngleområde for odder.

Nedtagning af 150 kV luftledningen

I forbindelse med nedtagning af 150 kV luftledningen, som krydser habitatområdet og mast 2 som står ca. 10 meter fra habitatområdet, vil der ske forstyrrelse som potentielt kan påvirke arter på udpegningsgrundlaget. Nedtagning af ledning har en varighed på en enkelt dag og forstyrrelsen vurderes i miljøkonsekvensrapporten derfor at være så kortvarig, at den ikke påvirker arterne. Masten står uden for habitatområdet og inde i et skovområde, der vurderes mindre egnet for grøn kølleguldsmed og odder. Nedtagningen tager 2-4 uger, hvilket vurderes at være så kort tid, at en skade som følge af forstyrrelse vurderes at kunne udelukkes.

Miljøstyrelsens vurdering

Det er Miljøstyrelsens vurdering, at de faglige vurderinger i miljøkonsekvensrapporten er tilstrækkeligt underbyggede til at kunne udelukke skade på udpegningsgrundlaget og den pågældende lokalitets integritet. Dette omfatter både beskrivelse af risiko for blow-out, spredning af sediment fra blow-out, anvendelse af specifikke boremudderprodukter og additiver, udarbejdelse af beredskabsplan og redegørelser for påvirkning af naturtypen vandløb samt arterne grøn kølleguldsmed, bæklampret, havlampret, flodlampret, snæbel, flodperle musling, laks og odder.

Miljøstyrelsen finder, at udarbejdelsen af en beredskabsplan er en væsentlig forudsætning, der bør fastholdes, hvorfor der fastsættes vilkår 6 herom.

4.7.3 Habitatområde H61 (N68) Skjern Å

På tværs af habitatområde H61 Skjern Å, skal der etableres et nyt 400 kV kabelanlæg anlagt ved underboring og den eksisterende 150 kV luftledningsforbindelse skal fjernes. Den eksisterende 150 kV luftledning har 5 master (8, 9, 12, 13 og 14) placeret inden for habitatområdets afgrænsning. Ingen af masterne står i områder med habitatnaturtyper.

Udpegningsgrundlaget for habitatområdet fremgår af bygherres miljøkonsekvensrapport. Af rapporten vurderes det, at der kan udelukkes en væsentlig påvirkning af udpegningsgrundlaget undtagen for habitattypen vandløb (3260) samt alle otte arter på udpegningsgrundlaget, der i større eller mindre grad er tilknyttet vandløbet som habitat. Miljøstyrelsen er enig i disse betragtninger og vurderinger, og behandler i det følgende kun de nævnte udpegninger, der potentielt kan blive påvirket.

Potentielle påvirkninger

Potentielle påvirkninger fra projektet på habitattyper og arter på udpegningsgrundlagene for Natura 2000-område N88 er udelukkende identificeret ved utilsigtet blow-out i forbindelse med underboring samt nedtagning af 150 kV luftledningen.

Vandløb

Skjern Å er i basisanalysen for vandplanerne 2021-2017 vurderet til at have samlet god økologisk tilstand. Omme Å er i basisanalysen for vandplanerne 2021-2027 vurderet til at have samlet høj økologisk tilstand.

Laks

Der er opgang af laks samt gydning af laks i Skjern Å-systemet. Laksene er afhængige af gruset eller stenet bund i hurtigt strømmende vandløb til sin gydning.

Hav- og flodlampret

Hav- og flodlampret gyder på vandløbstrækninger med god strøm, og hvor vandløbsbunden består af sten og grus. Gydebankerne kan derfor sammenlignes med gydebankerne for laks. Når larverne knækkes, vandrer de mod områder med blød bund, hvor de ernærer sig af fint organisk materiale, alger og mikroorganismer.

Bæklampret

Bæklampret gyder i vandløb på vandløbsbunden, hvor der er sand og grus og frisk strøm. Bæklampretten lever i sine unge år nedgravet i mudret eller sandet bund og filtrerer kiselalger og andre småting fra vandet. Når den skal gyde trækker den op i vandløbene og gyder på gydestryg med stenet eller gruset underlag. Lampretterne har omtrent samme krav til gydestryg som laks.

Grøn Kølleguldsmed

Grøn Kølleguldsmeds æg og laver lever i vandløbene på steder, hvor der er sandet og stenet bund samt frisk strøm. Grøn Kølleguldsmed kan potentielt forekomme i det område, hvor projektet krydser Skjern Å.

Vandranke

Vandranke er registreret i vandløbet opstrøms for underboringen af Skjern Å, og er ikke registreret i Omme Å. Vandranke er desuden registreret i mange lavvandede søer langs med Skjern Å. Vandranke vokser i vandløb og kanaler med langsomt flydende vand, i småsøer med stillestående vand og på bunden af klitsøer.

Damflagermus

Damflagermusens kerneområde for fødesøgning findes ved Skjern Ås udløb i Ringkøbing Fjord ca. 10 km fra projektet. Det er sandsynligt at raste- og yngleområder, som især findes i bygninger, men også i træer, ligger i nærheden af deres foretrukne fourageringsområder.

Odder

Odderen lever i tilknytning til vandområder, både fersk- og brakvand. Odderen foretrækker ofte uforstyrrede områder med tæt vegetation til skjulesteder. Odderen lever især af fisk, den er udpræget nataktiv og skjuler sig om dagen i bevoksning eller huler langs bredden af dens levested. Der er ved overvågninger i området fundet ekskrementer fra odder, der forventes at være almindeligt forekommende i hele habitatområdet.

Blow-out

Af miljøkonsekvensrapporten fremgår, at underboringen af Skjern Å er planlagt således, at risikoen for blow-out må betragtes som værende reduceret mest muligt. Hvis der alligevel sker blow-out af boremudder i Skjern Å eller Omme Å, kan udslippet påvirke vandløbet.

Til sikring af at benyttede boremudderprodukter herunder additiver ikke har negativ påvirkning af arter eller natur henvises til afsnit 4.4 Vand

Boremudderet består af lerminerale, der er så finkornet, at det opslemmes i strømmende vand med det samme. Lerminerale fælder ud i områder med næsten stillestående vand. Erfaringsmæssigt har det vist sig, at ved et blow-out til et større vandløb, vil alt boremudderet i løbet af kort tid, (1-2 timer) transporteres med strømmen til det sedimenterer og integreres i bundsubstratet på steder, hvor strømhastigheden er meget lav. Allerede efter kort tid viser erfaringen, at der kun er få synlige spor af blow-outet i vandløbet på blow-out-lokaliteten

De tilførte stofmængder fra en eventuel blow-out i Skjern Å og Omme Å systemet vurderes at være inden for den daglige variation i sedimenttransport i systemet, hvor brinksammenstyringer og lignende sedimentpulser, også er naturligt forekommende fænomener.

Den lave engsø mellem Skjern Å og Omme Å, som krydses ved styret underboring, er ikke registreret som beskyttet naturtype i Natura 2000-området eller som målsat vandområde. Søen er temporær og en tilførsel af boremudder vurderes ikke at have en fysisk påvirkning af kvaliteten, da mudderet vil bundfælde og søen i forvejen har tørvebund med højt indhold af organisk stof.

Velfungerende gydebanks i vandløb ligger, hvor vandhastigheden er tilstrækkelig til at undgå at vandløbets naturlige transport af fine partikler sedimenterer i den, det kan derfor udelukkes, at de fine partikler fra et blow-out vil kunne ødelægge eller skade eksisterende brugbare gydebanks i vandløbene.

I miljøkonsekvensrapporten vurderes det samlet set, at der ikke vil ske skade på fiskene på udpegningsgrundlaget i H61, og arternes bevaringsstatus vil ikke forringes.

Grøn kølleguldsmeds æg og larver lever i vandløbene på steder, hvor der er sandet og stenet bund og frisk strøm. Da sedimentationen med fine partikler, som følge af blow-out ikke finder sted i de habitattyper, vurderes en midlertidig øget sedimenttransport ikke at kunne påvirke grøn kølleguldsmeds æg og larver negativt.

Odderen er overvejende nataktiv og vil ikke blive påvirket af et blow-out i løbet af dagen. Boremudderet vil være fjernet eller skyllet bort inden odderen vil skulle ud og jage.

Damflagermus er registreret i den nedre del af Skjern Å systemet, tæt ved udløbet til Ringkøbing Fjord. Selv hvis individer anvender de åbne vandflader omkring projektet til fouragering vurderes en skade at kunne udelukkes. Det skyldes, at der ikke sker en påvirkning af selve åen, og der sker ikke fældning af træer i ådalen.

Vandranke er registreret opstrøms for underboringen af Skjern Å og er ikke registreret i Omme Å. Selvom arten skulle sprede sig nedstrøms underboringen, vil et blow-out kun medføre en kortvarig forøget sedimenttransport. Da den forøgede sedimenttransport er meget lille i forhold til den samlede sedimenttransport, vurderes bestanden af vandranke ikke at blive påvirket, hvis der skulle ske blow-out.

Nedtagning af 150 kV luftledningen

I forbindelse med nedtagning af 150 kV luftledningen, som krydser habitatområdet og fem master, der står inde i habitatområdet, vil der ske forstyrrelse som potentielt kan påvirke arter på udpegningsgrundlaget. Nedtagningen af de fem eksisterende master vil medføre en fysisk påvirkning inden for habitatområdet, da der skal laves arbejdspladser omkring de fem master og evt. adgangsveje. For alle master gælder, at der kan laves arbejdsarealer og adgangsveje til dem, uden at disse berører habitatnaturtyper.

Nedtagningsarbejdet vil medføre forstyrrelse og støj i de 2-4 uger som arbejdet tager. Herudover vil der ske udlæg af køreplader til arbejdsareal og adgangsvej, i områder som kan være potentielt levested for grøn kølleguldsmed, odder eller damflagermus. Forstyrrelsen sker i modsætning til de arbejdspladser, som etableres i forbindelse med underboring af kabelanlæg inde i habitatnaturtyper, men vil kun ske i perioden 15. juli til 15. marts. Efter arbejdet retableres områderne.

Grøn kølleguldsmed flyver fra starten af juni til slutningen af august. Det kan derfor ikke udelukkes at arbejdet sker i artens flyvetid. Det vurderes ikke at tilstedeværelse af arbejdsarealer inde i habitatområdet kan skade grøn kølleguldsmed, da den ikke er sårbar over for støj eller menneskelig færden og da anlægsarbejdet ikke påvirker selve åen. En skade af æg og/eller guldsmedelarver i åen vurderes ligeledes at kunne udelukkes.

Damflagermus kerneområde for fødesøgning findes ved Skjern Ås udløb i Ringkøbing Fjord, ca. 10 km fra projektet. Det er sandsynligt at raste- og yngleområder, som især findes i bygninger, men også i træer, ligger i nærheden af deres foretrukne fourageringsområder. Selv hvis individer anvender de åbne vandflader omkring projektet til fouragering, vurderes en skade at kunne udelukkes. Det skyldes at der ikke sker en påvirkning af selve åen, og da der ikke sker fældning af træer i ådalen. Der er ikke belysning om natten ved arbejdspladserne til mastenedtagning, og en påvirkning som følge af lys kan derfor udelukkes. Arten vurderes ikke at være sårbar over for støj og forstyrrelse på arbejdspladser, da dette primært sker i dagtimerne og arten er nataktiv.

Odderen er primært aktiv om natten, støj og forstyrrelser sker primært om dagen, samt berører kun en meget lille del af det samlede potentielle levested i Skjern Å. En påvirkning kan derfor udelukkes.

Miljøstyrelsens vurdering

Det er Miljøstyrelsens vurdering, at de faglige vurderinger i miljøkonsekvensrapporten er tilstrækkeligt underbyggede til at kunne udelukke skade på udpegningsgrundlaget og den pågældende lokalitets integritet. Dette omfatter både beskrivelse af risiko for blow-out, spredning af sediment fra blow-out, anvendelse af specifikke boremudderprodukter og additiver, udarbejdelse af beredskabsplan og redegørelser for påvirkning af naturtypen vandløb samt arterne grøn kølleguldsmed, bæklampret, havlampret, flodlampret, laks, odde, damflagermus og vandranke.

Miljøstyrelsen finder, at udarbejdelsen af en beredskabsplan er en væsentlig forudsætning, der bør fastholdes, hvorfor der fastsættes vilkår 6 herom.

4.7.4 Fuglebeskyttelsesområde F118 (N68) Skjern Å

Fuglebeskyttelsesområdet F118 (N68) Skjern Å er sammenfaldende med habitatområde H61 ved højspændingsanlæggets krydsning af Skjern Å.

Udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområdet fremgår af byherres miljøkonsekvensrapport. Af rapporten vurderes det, at der kan udelukkes en væsentlig påvirkning af udpegningsgrundlaget undtagen for plettet rørvagtel, blåhals, rørdrum og sangsvanen. Miljøstyrelsen er enig i disse betragtninger og vurderinger, og behandler i det følgende kun de nævnte udpegninger, der potentielt kan blive påvirket.

Anlægsfasen

I anlægsfasen er mulige påvirkninger i fuglebeskyttelsesområdet forstyrrelser fra etablering af et nyt 400 kV kableanlæg med styret underboring på tværs af ådalen samt nedtagning af de fem eksisterende 150 kV master, der i dag står i ådalen.

Det fremgår af miljøkonsekvensrapporten, at anlægsarbejdet ikke vil påvirke fuglebeskyttelsesområdet F118. Det vurderes, at støjniveauet fra arbejdspladserne til underboringen vil være så lave ved fuglenes levesteder, at det ikke kan medføre en skade på fuglene. Nedtagningen af master foregår i perioden 15. juli til 15. marts, det vil sige uden for fuglenes primære yngletid.

Der er i miljøkonsekvensrapporten redegjort for, at plettet rørvagtel, blåhals, rørdrum og sangsvanen som potentielt fouragerer eller raster i området for anlægsarbejdet kan blive midlertidigt påvirket. For alle arterne er det vurderet, at da der er tale om midlertidige anlægsarbejder (ca. 1 år) kan en væsentlig påvirkning udelukkes. Miljøstyrelsen er enig i denne vurdering.

Driftsfasen

Projektets gennemførelse betyder, at en eksisterende 150 kV luftledning på tværs af fuglebeskyttelsesområdet vil blive fjernet. Den nye 400 kV forbindelse krydser fuglebeskyttelsesområdet som et kabelanlæg, der ikke medfører risiko for kollisioner. Ca. 500 meter nord og 750 meter syd for fuglebeskyttelsesområdet vil der være kabelovergange og derfra luftledningsanlæg. Fugle der i forbindelse med deres træk eller fouragering bevæger sig uden for selve fuglebeskyttelsesområdet kan potentielt kolliderer med luftledningsanlægget. For ynglefuglenes vedkommende er der i miljøkonsekvensrapporten redegjort for, hvorfor de på grund af deres levevis, udbredelse i området, fourageringsmetoder og afstand til projektet, ikke er i risiko for kollisioner med højspændingsanlægget. Miljøstyrelsen er enig i denne vurdering.

Sangsvane er en trækfugl, som kan være udsat for kollisioner. Der er redegjort for de gennemførte undersøgelser af fugleretninger m.m. i miljøkonsekvensrapporten. Her vurderes det at en skade på bestanden af sangsvaner kan udelukkes. Miljøstyrelsen er enig i denne vurdering.

Kumulative effekter

De mulige påvirkninger i dette projekt, som er relevant i forhold til kumulative effekter er vurderet i miljøkonsekvensrapporten. Det er vurderet, at der ikke forekommer forstyrrelser, fortrængninger eller kollisioner som følge af det planlagte højspændingsanlæg, hverken fra selve projektet eller i kumulation med andre projekter. Miljøstyrelsen er enig i denne vurdering.

4.8 Landskab

Etablering af et luftledningsanlæg med master, luftledninger, kabelovergange og udvidelse af diverse eksisterende højspændingsstationer i det åbne land ændrer landskabet. Store dele af den i alt 97 km lange strækning er i dag allerede præget af luftledningsanlæg, og som en del af projektet nedtages ca. 80 km eksisterende 150 kV luftledningsanlæg, herunder cirka 260 master, som er mellem 32 og 34 m høje. Syv strækninger på eksisterende 60 kV luftledninger kabellægges, hvor det nye 400 kV luftledningsanlæg krydser dem.

For at få et roligt udtryk af anlægget i landskabet er linjen lagt i lange lige stræk med nogenlunde samme indbyrdes afstand mellem masterne og færrest mulige knækmaster til følge.

Luftledningsanlægget gennemskærer på dele af strækningen landskaber, som er udpeget som bevaringsværdige. De bevaringsværdige ådalslandskaber Varde å og Skjern å, samt hedelandskabet ved Præstbjerg Plantage krydses ved kabellægning uden anlæg over terræn inden for udpegningerne. I alt 11 km ud af de i alt 97 km el-forbindelse kabellægges. Det fremgår af miljøkonsekvensrapporten, at placeringen af kabelovergange er tilpasset for at undgå en væsentlig påvirkning af de mest sårbare landskaber og er trukket tilbage fra ådalskanterne. For yderligere at reducere den miljømæssige påvirkning, er kabelovergangen ved Skonager flyttet mod syd for at reducere den landskabelige påvirkning ved Skonager Lilleå på kanten af Varde Ådal. Også ved Præstbjerg Plantage er kabelanlægget tilpasset bl.a. af hensyn til hedelandskabet.

I miljøkonsekvensrapporten er det vurderet, at landskaberne langs den 97 km lange strækning er robuste, over for den nye 400 kV forbindelse med en moderat påvirkning. De mest sårbare landskaber ligger ved de kabellagte strækninger, hvorved en væsentlig påvirkning af disse landskaber er undgået. Miljøstyrelsen er enig i vurderingerne i miljøkonsekvensrapporten, og vurderer på den baggrund, at projektet ikke giver anledning til væsentlige påvirkninger af landskabet, og stiller derfor ikke vilkår.

For at reducere den visuelle påvirkning fra udvidelserne af højspændingsstationerne Endrup og Stovstrup, stilles der krav i landplansdirektivet om, at den eksisterende afskærmende beplantning skal suppleres. Miljøstyrelsen stiller ikke yderligere vilkår om beplantning.

4.9 Kulturarv og arkæologi

Kulturarv omfatter dels den synlige kulturhistorie over jorden og dels den arkæologisk kulturarv i jorden.

Fredede fortidsminder

Det fremgår af miljøkonsekvensrapporten, at det eksisterende 150 kV luftledningsanlæg fjernes. Anlægget har luftledninger inden for beskyttelseslinjen af 17 fredede fortidsminder og master inden for 11 af disse fortidsmindebeskyttelseslinjer. Det nye 400 kV luftledningsanlæg har luftledninger inden for beskyttelseslinjen af fem fredede fortidsminder og der er placeret en mast inden for fortidsmindebeskyttelseslinjer til et af disse.

I miljøkonsekvensrapporten vurderes, at der er tale om mindre påvirkninger, dog er der to steder, hvor påvirkningen vurderes at være moderat. Det drejer sig om to fortidsminder, der ligger tæt på hinanden sydvest for Holstebro i en lille plantage nord for Hestbjerg Bæk, her er der tale om en moderat påvirkning af fortidsminderne, da der sker en fremtidig påvirkning fra et teknisk anlæg, hvor der i dag ikke er en luftledning.

Ved Idomlund udvides stationen mod øst af hensyn til fremtidige udvidelsesmuligheder og en hensigtsmæssig indretning af stationen. Udvidelsen mod syd skyldes, at de eksisterende 400 kV felter er placeret her. En udvidelse i andre retninger er derfor ikke teknisk mulig. I forbindelse med udvidelserne af stationen påvirkes flere fortidsminder vest for Holstebro ved Idomlund, hvor der er en stor koncentration af fortidsminder. Et af dem påvirkes som følge af 400 kV luftledningen og placering af en mast, området påvirkes derudover af udvidelsen af Idomlund Station.

Samlet set vurderes det i miljøkonsekvensrapporten, at der sker en påvirkning af gravhøjene i området, særligt af den vestligste af dem. Da der ikke sker en påvirkning af sammenhængen mellem gravhøjene i området, vurderes det i miljøkonsekvensrapporten, at den samlede miljøpåvirkning af de kulturhistoriske interesser er moderat. Miljøstyrelsen er enig i denne vurdering, og vurderer på den baggrund, at der ikke sker en væsentlig påvirkning af fredede fortidsminder.

Kulturmiljøer

Af miljøkonsekvensrapporten fremgår, at det vil blive sikret, at vejspor i Præstbjerg Plantage ikke bliver påvirket af anlægsarbejdet, medmindre en mere dybdegående undersøgelse viser, at vejsporene reelt ikke er bevaringsværdige. Af rapporten fremgår det desuden, at diger som gennembrydes vil blive retableret i samarbejde med det lokale museum, arbejdsbæltet gennem diger bliver minimeret mest muligt og der sker ikke jordoplæg på selve diget.

Det lokale kulturhistoriske museum vurderer, at der først skal gennemføres arkæologiske forundersøgelser af arealerne før gravearbejderne kan igangsættes. Museerne udfører arkæologiske forundersøgelser, og evt. egentlige udgravninger, inden anlægsarbejdet sættes i gang de steder, hvor museerne vurderer det nødvendigt. Dermed mindskes risikoen for at arkæologiske værdier går tabt. Den del af arbejdet som sker inden for fortidsmindebeskyttelseslinjen, vil kræve en dispensation fra den pågældende kommune.

Ifølge miljøkonsekvensrapporten vurderes den samlede påvirkning af kulturmiljøerne i driftsfasen at være ubetydelig, da der sker en forbedring som følge af nedtagningen af 150 kV luftledningsanlægget. Endvidere etableres det nye 400 kV ledningsanlæg dels som et kabelanlæg ved Skjern Ådal og Præstbjerg Plantage, dels uden for kulturmiljøet ved Karlsgårde Vandkraftværk med Karlsgårde Sø og kulturmiljøer ved Faster. Herudover sker luftledningens krydsning på en sammenlignelig måde som den eksisterende 150 kV luftledning krydser eksempelvis Herborg Jernbane, vejføring fra 1800-tallet vest for Videbæk og Ørnhøjbanen.

Miljøstyrelsen enig i ovenfor nævnte vurderinger og stiller på den baggrund ikke vilkår.

4.10 Rekreative interesser

Der er identificeret fem større geografiske lokaliteter, der indeholder særlige rekreative værdier. Det drejer sig om:

Karlsgårde Sø og Varde Å
Skjern Enge og Skjern Å
Sandbæk Plantage

Derudover er der en række klubber og foreninger med rekreative formål, der ligger langs linjeføringen. Påvirkningen af ovennævnte er gennemgået i miljøkonsekvensrapporten.

Karlsgårde Sø og Varde Å

I og omkring Karlsgårde Sø og Varde Å er der flere rekreative interesser bl.a. fiskeri, kanosejlads, vandrestier og lejrpladser. Naturstien kyst til kyst fra Vejle til Blåvandshuk følger nordsiden af Karlsgårde Sø.

I anlægsperioden vil arbejdet med underboring af Varde Å foregå i nærheden af Kyst til Kyst Stien. Underboringen af åen omfatter også underboring af stiforløbet langs med åen. Arbejdet udgør ikke en barriere for adgangen til stien. Underboringen af Varde Å forhindrer ikke anvendelse af åen til sejlads og fiskeri. Der vil blive etableret en midlertidig arbejdsplads i ca. 3 måneder ca. 60 meter fra Varde Å. Under anlægsarbejdet kan der være forstyrrelser af den rekreative oplevelse i området pga. brug af maskiner og øget aktivitet i området. Da støj fra underbøringsarbejdet er moderat og midlertidigt, vurderes den ikke at være væsentlig for de rekreative interesser i området.

Nedtagningen af den eksisterende 150 kV luftledning og omlægningen til kabeltracé af 60 kV luftledningerne vil kræve midlertidige adgangsveje og arbejdspladser. Ledningerne fires ned, hvorefter de deles i mindre stykker og køres væk. Det betyder at Kyst til Kyst stien muligvis vil blive spærret 1-2 dage, mens arbejdet pågår.

Samlet set vurderes det, at nedtagning af de eksisterende 150 kV og 60 kV luftledninger og etablering af nye kabeltracéer, vil give midlertidige påvirkninger af kort varighed, mens arbejdet står på. Når luftledningerne er fjernet, vil området samlet set fremstå med færre tekniske anlæg.

I miljøkonsekvensrapporten vurderes det samlet set, at påvirkninger af de rekreative interesser i driftsfasen i fokusområdet Karlsgårde Sø og Varde Å vil ske i mindre grad og være en ikke væsentlig påvirkning. Der vil være en forbedring lokalt ved ophold langs med eller på Varde Å, hvor der ikke længere vil være en krydsende luftledning. På den baggrund vurderer Miljøstyrelsen, at der ikke vil være væsentlig påvirkning af de rekreative interesser ved Karlsgårde Sø og Varde Å i driftsfasen.

Miljøstyrelsen vurderer, på baggrund af den korte varighed, at påvirkningen af de rekreative interesser i området og særligt Kyst til Kyst stien, som krydses, ikke vil være væsentlig under anlægsarbejdet eller ved nedtagning af eksisterende luftledninger.

Skjern Enge og Skjern Å

Skjern Enge og Skjern Å er et naturskønt område, det anvendes til mange rekreative formål bl.a. fiskeri og kanosejlads, og der er mange naturstier i området. Lige nord for Skjern Å ligger naturcenteret Laksens Hus.

Skjern Å-dalen underbores med ca. 520 meter lange styrede underboring, som friholder strækningen for gravearbejde. Ved hver ende af underboringen etableres et arbejdsareal. Da det er en lang og kompliceret underboring, forventes anlægsarbejdet at tage ca. 6-8 måneder måske op til et år. Stiforløbene nærmest anlægsarbejdet vil blive påvirket i mindre og midlertidigt omfang, det kan ske i form af begrænsninger på adgange til vandrestier i afgrænsede perioder. Da Skjern Å underbores vil arbejdet ikke udgøre en barriere for adgangen til disse områder eller anvendelsen af vandløbene til sejlads eller fiskeri.

Nedtagningen af den eksisterende 150 kV luftledning vil kræve midlertidige adgangsveje og arbejdspladser. Mens arbejdet pågår vil der blive begrænsning af adgangen til naturstien rundt om Fandens Mose.

Miljøstyrelsen vurderer samlet set, at anlægsarbejde og nedtagning af eksisterende luftledning ikke påvirker de rekreative interesser i området ved Skjern Enge og Skjern Å væsentligt.

I driftsfasen vil den eksisterende 150 kV luftledning, der krydser Skjern Å blive fjernet. Når det nye kabelanlæg er sat i drift vil det ikke give anledning til påvirkninger af de rekreative interesser i og omkring Skjern Å.

Sandbæk Plantage

Sandbæk Plantage er en 143 ha stor skov ejet af Ringkøbing-Skjern Kommune. Plantagen anvendes til mange formål, der er etableret ruter for gående, cyklister og ryttere samt opført madpakkehus.

I anlægsfasen vil der skulle fældes skov i den østlige del af skoven, og i 2-4 måneder vil der være stor aktivitet med bl.a. transport af materiel til byggepladserne. Det vil betyde, at motionsruterne i denne del af skoven spærres af og evt. lægges om.

Madpakkehuset, der benyttes af børneinstitutioner i området ligger ca. 650 meter fra luftledningen. Hvis køreveje i forbindelse med anlægsarbejdet føres fordi madpakkehuset, vil Energinet i dialog med Ringkøbing-Skjern Kommune fastlægge, hvordan huset kan anvendes under anlægsarbejdet. Anlægsperioden vil være forholdsvis kortvarig 2-4 måneder.

Miljøstyrelsen vurderer, at eftersom generne er midlertidige og begrænset til den østlige del af skoven, påvirker de ikke de rekreative interesser i området væsentligt.

I driftsfasen vil tilstedeværelsen af den nye luftledning i udkanten af skoven have betydning for oplevelsen fra ridestien, da nærheden til det tekniske anlæg kan virke forstyrrende, og være synligt for dem, der færdes i denne del af skoven. I miljøkonsekvensrapporten vurderes påvirkningen at være moderat.

Miljøstyrelsen vurderer på baggrund af ovenstående, at anlægget ikke vil have en væsentlig påvirkning på de rekreative interesser i området.

Præstbjerg Plantage

Præstbjerg Plantage anvendes til mange formål bl.a. naturcenter med naturlegeplads, madpakkehus, bålsteder og shelterplads. Fra naturcenteret går en handicapvenlig sti rundt om Præstbjerg Sø. Der er også andre markerede stier og ridesti i området.

Præstbjerg Plantage krydses med et kabelanlæg, der på hele strækningen anlægges i åben grav på nær underboringen af Skjernvej. Kabelanlægget placeres ca. 330 meter syd for Præstbjerg Sø og ca. 900 meter syd for naturcenteret. Varigheden af anlægstogets bevægelse igennem Præstbjerg Plantage forventes at vare ca. 5 måneder i alt. Hvor det krydser vandreruter i området, vil der ske en omlægning eller spærring af ruten.

På grund af afstanden til de mere besøgte områder i Præstbjerg Plantage ved naturcenteret og søen, er det Miljøstyrelsens vurdering at de rekreative interesser i området ikke påvirkes væsentlig af anlægsarbejdet.

Ved nedtagning af 150 kV luftledningen vil der være forstyrrelse af området, eftersom den eksisterende masterække står meget synligt for de mest benyttede dele af det rekreative område.

Arbejdsarealet omkring de seks master, der skal fjernes forventes at være til stede i 2-4 uger. Vandrestien, der fører rundt om Præstbjerg Sø vil blive afspærret eller lagt om, mens demontearbejdet står på. På grund af den korte periode demonteringsarbejdet finder sted, er det Miljøstyrelsen vurdering, at det ikke giver anledning til væsentlig påvirkning.

I driftsfasen vurderes det i miljøkonsekvensrapporten, at det nye kabelanlæg ikke vil medføre væsentlig påvirkning af den rekreative oplevelse, der vil blive forbedret, når det eksisterende 150 kV anlæg er fjernet. Miljøstyrelsen er enig i denne vurdering, og vurderer på den baggrund, at anlægget ikke vil have en væsentlig påvirkning af de rekreative interesser i området.

Holstebro Militære Øvelsesterræn

Holstebro Øvelsesterræn er et militært øvelsesanlæg sydvest for Holstebro. Offentligheden har adgang til store dele af området, og der er etableret natur- og ridestier gennem området. Det eksisterende 150 kV luftledningsanlæg løber gennem den vestlige del af øvelsesterrænet, den nye luftledning føres længere mod vest, og anlægsarbejdet vil ikke påvirke de eksisterende naturstier.

I forbindelse med nedtagning af de eksisterende master, kan det ikke udelukkes at naturstierne påvirkes af arbejdet. Arbejdet tager ca. 2-4 uger, på den baggrund vurderer Miljøstyrelsen, at nedtagningen ikke giver anledning til væsentlig påvirkning.

Det nye luftledning placeres lige vest for øvelsesterrænet. Ved benyttelse af natur- og ridestier vil luftledningen påvirke oplevelsen visuelt især fra højt beliggende steder i området. Denne påvirkning vurderes at være mindre end påvirkningen fra den eksisterende luftledning, der er placeret inden i området. Samlet set vurderes luftningen i driftsfasen ikke at have en væsentlig påvirkning på de rekreative oplevelser i området.

Forening og klubber med rekreative formål

Den nye luftledning anlægges parallelt med og lige øst for den eksisterende luftledning på Skærbæk Mølle Golfklub areal. Golfklubben ligger vest for Ølgod.

I anlægsfasen påvirkes golfklubben moderat, da golfspillet vil blive forstyrret, særligt ved de huller hvor anlægsarbejdet gennemføres. Golfspillet skal i perioder muligvis indstilles. Efter anlægsarbejdet vil der gå yderligere tid, inden banen er reetableret. Anlægsarbejdet foregår i 2-4 måneder. Miljøstyrelsen vurderer, at dette ikke er en væsentlig påvirkning af de rekreative interesser.

I driftsfasen vil området stadigvæk være påvirket af tilstedeværelsen af en luftledning, og den nye ledning vil være bredere og anderledes placeret end den nuværende. Dette vurderes ikke at give anledning til væsentlige påvirkninger af de rekreative interesser.

Vestjysk Modelflyveklubs flyveplads

Udvidelsen af station Skovstrup vil delvist inddrage modelflyveklubbens træningsområdet. Etableringen af stationsudvidelsen medfører, at Vestjysk Modelflyveklub skal nedlægge flyvepladsen ved Skovstrup og finde en anden lokalitet. Bygherre forventer, at klubben kan finde et nyt område til flyveplads og at påvirkningen derfor er midlertidig. Miljøstyrelsen vurderer på den baggrund at projektet ikke giver anledning til væsentlig miljøpåvirkning.

Videbæk-Skjern Veteran- og Modeljernbane

Mellem Skjern og Videbæk løber en nedlagt jernbane. Videbæk-Skjern Veteran og Modeljernbane udlejer skinnecykler til brug på den nedlagte banestrækning.

I anlægsfasen er der behov for træfældning ved banestrækningen. Dette foregår i vinterhalvåret, hvor der ikke udlejes skinnecykler. Ved trækning af tråd, vil der være en periode på 1-2 uger, hvor skinnecyklerne ikke kan passere anlægsarbejdet. På grund af det kortvarige tidsrum, vurderer Miljøstyrelsen, at aktiviteten ikke påvirkes væsentligt af det ansøgte projekt.

I driftsfasen vil der være en visuel påvirkning, da master og luftledninger vil være synlige fra banen. Påvirkningen vurderes at være mindre og ikke væsentlig, fordi skinnecyklerne passerer strækningen og ikke bevæger sig langs med ledningstracéet.

4.11 Materielle goder

Inddragelse af jordarealer til stationsudvidelser og kabelovergange sker på dyrket landbrugsjord. Kabelovergangen syd for Præstbjerg Plantage samt ved Idomlund Station, og en del af arealerne til udvidelse af Idomlund Station placeres dog i fredskov.

Det vurderes, at påvirkningen på arealanvendelsen omkring luftledningsanlæg og kabelanlæg ikke vil være væsentlig, da restriktionerne på arealanvendelsen er kortvarige, og da arealanvendelsen herunder bl.a. dyrkning af landbrugsarealer efterfølgende i vid udstrækning vil kunne fortsætte som hidtil.

Det fremgår af miljøkonsekvensrapporten, at projektet er søgt tilpasset, så berøring og fældning af skovområder påvirkes mindst mulig. Arealerne med potentielle rådighedsindskrænkelse udgør alene 6 procent af det samlede areal til strækningsanlægget. Det er oplyst, at etableringen af anlægget sker i overensstemmelse med Artsbekendtgørelsen, ligesom bygherrer oplyser, at fældet fredskov kompenseres i forholdet 1:2. Forholdet vedr. dispensation til fældning af fredskov er ikke indeholdt i nærværende tilladelse.

Miljøstyrelsen vurderer på baggrund af ovenstående, at projektet ikke giver anledning til væsentlig påvirkning af skovarealer.

Inden for kabel- og højspændingsanlæggets servitutarealer (34 meter på hver side af linjeføringen) vil der ikke kunne opføres bygninger, ligesom der kan være restriktioner på etablering af infrastruktur. De konkret berørte lodsejere vil blive økonomisk kompenseret for den servitut der deklarerer.

Fremtidig byggemodning kan blive begrænset, fordi det er mindre attraktivt at lave større byggemodninger i områder med højspændingsanlæg bl.a. på grund af de restriktioner, der vil være omkring luftledningsanlægget.

Da der er tale om et relativt begrænset areal, hvor der fremadrettet ikke kan planlægges for nye bygninger, byudvidelser og i begrænset omfang infrastruktur, vurderer Miljøstyrelsen, at der ikke vil være tale om en væsentlig miljøpåvirkning i forhold til den samlede arealanvendelse.

Ressourcer

Projektområdet er ikke sammenfaldende med udpegede indvindingsområder for råstoffer eller råstofinteresseområder. I anlægsfasen skal der bruges aluminium til kabelanlægget. Der anvendes desuden sand, grus, råjord, bentonit, begrænset mængde vand til underboringer, beton, stål samt traditionelle byggematerialer til de lukkede bygninger foruden brændstof til drift af maskiner samt i mindre mængder råstoffer til fremstilling af diverse andre materialer, som medgår i anlægsfasen.

Miljøstyrelsen vurderer, at det estimerede ressourceforbrug er af mindre omfang og dermed ikke udgør en væsentlig påvirkning af råstofressourcen hverken lokalt eller på landsplan. Da indvundne råstoffer sker fra godkendte områder, vurderer Miljøstyrelsen, at der ikke er behov

for at stille vilkår for så vidt angår råstofindvinding til brug for udfærdigelse af projektet. Endvidere er det Miljøstyrelsen vurdering, at det økonomiske incitament hos bygherre medvirker til at begrænse brugen af råstoffer og øvrige ressourcer.

4.12 Menneskers sundhed

Luft

Af miljøkonsekvensrapporten fremgår det, at luftforurening i anlægsfasen vil stamme fra emissioner fra kørsel med entreprenørmaskinel og lastbiler samt øvrige arbejdskøretøjer. Derudover vil der være emissioner fra biler til personkørsel af personale.

Anlægsaktiviteter på strækningsanlægget for den enkelte lokalitet vil være kortvarige ca. 20 dage. Langt størstedelen af arbejdet vil være i det åbne land langt fra boliger.

I forbindelse med projektet sker der udvidelser og ændringer på de 5 eksisterende højspændingsstationer. Ved Endrup, Stovstrup og Idomlund sker der arealmæssige udvidelser og der etableres nye elementer. Ved Karlsgårde og Videbæk foretages der ingen arealmæssige udvidelser, men der pågår monteringsarbejde. Arbejdet på stationerne vil foregå 1 – 1,5 år. Der er oplyst i bygherres miljøkonsekvensrapport, at der er mindst 50 meter til nærmeste nabo. På den baggrund vurderer Miljøstyrelsen, at anlægsarbejdet ikke vil medføre en væsentlig påvirkning af omkringboende, for så vidt angår luftemissioner.

Der kan forekomme støv fra kørsel på grusveje og ved arbejdsarealer. Som oplyst i miljøkonsekvensrapporten, vil disse blive håndteret ved afværgeforanstaltninger i form af vanding. Det er de berørte kommuner, som i deres regulativ eller efter bekendtgørelse om visse miljøaktiviteter, er myndighed for støvemissioner i anlægsfasen.

Miljøstyrelsen vurderer, at de kommunale regler vil kunne håndtere støvgener tilfredsstillende og der stilles derfor ikke vilkår for så vidt angår støvminimering.

Trafik

For strækningsanlægget består anlægsarbejderne af en række relativt kortvarige aktiviteter. Til projektets arbejdspladser vil levering af tungt materiel, mastedele, kraner, skurvogne m.m. komme til at foregå i korte afgrænsede perioder på ca. 1 uge ad gangen. Der vil maksimalt være tale om 15 transporter om dagen i en periode på ca. 1 uge.

På stationsanlæg, vil der være længerevarende arbejdspladser, her vil de fleste transporter foregå i starten af anlægsperioden, herefter vil der primært være tale om persontransport. I driftsfasen vil der være begrænset kørsel i personbiler til stationerne i forbindelse med service m.m.

For nogle transporter kan det være nødvendigt at trafikregulere på veje i kortere perioder, 1-2 dage, ved krydsning af veje. Dette udføres og planlægges i samarbejde med politi, kommuner og Vejdirektoratet.

Projektet vil generere øget trafik i anlægsfasen, som kan påvirke trafiksikkerheden og fremkommeligheden på vejene til og fra arbejdspladser og stationsanlæg. Bygherre oplyser, at gener fra tung trafik på små veje i landzonen og tæt på eller gennem byzone/landsbyer og lignende søges minimeret ved angivelse af bestemte transportruter uden om de steder, hvor der er meget dårlige oversigtsforhold, meget smalle veje mv.

Det fremgår af miljøkonsekvensrapporten, at anlægsarbejdet vil medføre en midlertidig øget mængde anlægstrafik på vejene i og omkring anlægsområdet, som kan medføre gener for omkringboende. Det fremgår af rapporten, at der er tale om en let forøgelse af trafikken på de eksisterende veje, at den helt overvejende vil forekomme i dagtimerne og vil være midlertidig og udelukkende forekomme mens arbejdet pågår. Miljøstyrelsen er enig i rapportens konklusioner om, at trafikstøj forbundet med projektet ikke vil udgøre en væsentlig påvirkning og har ikke yderligere at tilføje.

Det er Miljøstyrelsens vurdering, at ændringer i trafikken som følge af anlægget anlæg- og driftsfase ikke giver anledning til en væsentlig påvirkning af omkringboende.

Magnetfelter

Omkring elektriske ledninger dannes magnetfelter, der er højest inde under luftledningen og lige over kablerne, magnetfeltet falder hurtigt med voksende afstand fra anlægget. Der er i miljøkonsekvensrapporten redegjort for magnetfeltets påvirkning af menneskers sundhed. Energinet følger Sundhedsstyrelsens anbefalinger, der som et forsigtighedsprincip anbefaler, at nye højspændingsanlæg ikke bør placeres "tæt" på beboelse og institutioner for børn.

Energinet har valgt et anlægsdesign, der begrænser magnetfeltets størrelse bedst mulig, og en linjeføring der berører færrest mulige boliger. Der er foretaget beregninger af magnetfeltets størrelse, hvilket giver en udredningsafstand på ca. 49-56 meter fra luftledningens centerlinje. Udredningsafstanden angiver, hvornår man bør udrede, om man inden for rimelige omkostninger kan iværksætte tiltag for at nedbringe magnetfeltet.

Der ligger 15 boliger inden for en afstand af 49-56 meter fra de kommende ledninger. Af rapporten fremgår det endvidere, at alle boliger, der ligger inden for en afstand på 80 meter fra nærmeste del af luftledningen vil modtage et købstilbud fra Energinet. Købstilbuddet gives ikke af hensyn til magnetfelter, men af hensyn til visuelle og støjmessige gener.

Miljøstyrelsen vurderer, ud fra ovenstående betragtninger, at de omtalte 15 boliger inden for 49-56 meters afstand af de nye ledninger, vil blive væsentligt påvirket til trods for bygherres valg af anlægsdesign. Det vurderes videre, at Energinet gennem planlægning af projektet har afsøgt og fundet det bedste blandt alternative ledningstraceer. Idet de påvirkede boligejere tilbydes køb af ejendommene, vurderer Miljøstyrelsen, at bygherre tillige af den vej søger at mindske påvirkningen af menneskers sundhed fra projektet.

Fra set de nævnte 15 boliger vurderer Miljøstyrelsen, at der ud fra ovenstående ikke vil være en væsentlig påvirkning af menneskers sundhed for så vidt angår magnetfelter, idet Sundhedsstyrelsens forsigtighedsprincippet har været anvendt.

5. Overvågning

Når projektet gennemføres med de stillede vilkår vurderer Miljøstyrelsen, at det ikke vil have væsentlige skadelige indvirkninger på miljøet. Der stilles derfor ikke vilkår om overvågning.

6. Offentliggørelse

Afgørelsen om at meddele § 25-tilladelse inkl. bilag vil blive offentliggjort på Miljøstyrelsens hjemmeside (www.mst.dk) den 9. februar 2023.

7. Klage

En § 25-tilladelse bortfalder, hvis den ikke er udnyttet inden for 3 år, efter at den er meddelt, jf. Miljøvurderingsloven § 39.

Afgørelsen kan påklages til Miljø- og Fødevareklagenævnet af enhver med retlig interesse i sagens udfald samt af landsdækkende foreninger og organisationer, der som formål har beskyttelsen af natur og miljø eller varetagelsen af væsentlige brugerinteresser inden for arealanvendelsen og har vedtægter eller love, som dokumenterer deres formål, og som repræsenterer mindst 100 medlemmer, jf. miljøvurderingslovens § 50.

Du klager via Klageportalen, (www.naevneneshus.dk/start-din-klage/miljoe-og-foedevareklagenaevnet/). Klageportalen ligger også på www.borger.dk og www.virk.dk.

Klagen sendes gennem Klageportalen til den myndighed, der har truffet afgørelsen. En klage er indgivet, når den er tilgængelig for myndigheden i Klageportalen. Når du klager, skal du betale et gebyr, som er på 900 kr. for private og 1800 kr. for virksomheder og organisationer. Du betaler gebyret med betalingskort i Klageportalen.

Du kan læse mere om gebyrordningen og klage på Miljø- og Fødevareklagenævnets hjemmeside (www.naevneneshus.dk/start-din-klage/miljoe-og-foedevareklagenaevnet/).

Miljø- og Fødevareklagenævnet skal som udgangspunkt afvise en klage, der kommer uden om Klageportalen, hvis der ikke er særlige grunde til det. Hvis du ønsker at blive fritaget for at bruge Klageportalen, skal du sende en begrundet anmodning til den myndighed, der har truffet afgørelse i sagen. Myndigheden videresender herefter anmodningen til Miljø- og Fødevareklagenævnet, som træffer afgørelse om, hvorvidt din anmodning kan imødekommes.

Klagen skal være modtaget senest fire uger efter offentliggørelsen af afgørelsen dvs. den 9. marts 2023.

Miljøstyrelsens afgørelse kan indbringes for domstolene inden 6 måneder fra afgørelsens offentliggørelse, jf. miljøvurderingslovens §54. På www.domstol.dk findes vejledning om at anlægge en retssag ved domstolene.

§ 25-tilladelse

Endrup-Idomlund. Forstærkning af el-nettet.

Miljøstyrelsen
Tolderlundsvej 5
5000 Odense C

www.mst.dk